

איך אומרים 'נשמה'
בצרפתית?
מארבע כנפות הארץ:
סן מור, צרפת

בין יש מיש ליש מאין
הגה"ח רבי מענדל זוכטר
שליט"א

ציפית לנחמה?
התוועדות עם
רבי יואל כהן זצ"ל

טעות הגויים
ואמונת ישראל
פניני חסידות לפרשת
ואתחנן בסוגיות הדף היומי

כי קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

נאמן קראת לו

מה מקומו של חסיד מפרנסי קהילת ווילנא בחצרות מלכים,
מה ראה להתערב במערכות מלחמת רוסיה-צרפת, ומה סודו
של ספרו המיוחד על תרי"ג מצוות התורה • יריעה לקורות
חיי הסוערים של החסיד המופלא רבי משה מייזליש זצ"ל

"דברך ניצב בשמים" - התהוות העולם בכל רגע

אומן העושה כלי, לאמיתתו של דבר אינו מחדש מאומה, שהרי הכלי בצורתו זו היה כבר "בכוח" בתוך חומר הגלם שממנו נעשה | אמנם העולם נראה כמו שמונהגו נוהג, אבל כל המתבונן מבין אל נכון שהקב"ה מחייה ומקיימו בכל שעה ורגע

ככאלה שיש בהם חשיבות מיוחדת בתקופתנו ובעבודתנו אנו, כאשר הוא ותלמידיו אחריו מאורי הדורות הוסיפו וביארו הדק היטב את משמעותם העמוקה. ובאמת, לגופו של עניין אמרו רבותינו (ראה לקוטי שיחות ח"ז עמ' 64) שהכוונה בלשון אדמו"ר הזקן שנקט "פירש הבעל שם טוב" – היינו שהוא פרש ופיזר ופרסם לכל את היסוד האמור במדרש חז"ל, והפכו למטבע מהלכת ולדרך חיים בה יעלה כל אדם במסילה בית אל. ובכן, להלן נביא בס"ד עוד כמה מקורות מהם עולה שהאמונה בהשגחה האלוהית המתמדת להחיות את העולם בכל רגע ורגע היא דבר פשוט ביותר, ולא ערער על כך אדם מעולם.

המחדש בטובו מעשה בראשית

ראשית, בכמה מקומות בספריו של ר' חיים מוולוז'ין זצ"ל מופיעה אריכות בעניין החיות האלוהית האמורה, וכך למשל הוא כותב בספרו נפש החיים (שער א פרק ב בפנים ובהגהה):

"אבל הוא יתברך שמו, כמו בעת בריאת העולמות כולם בראם והמציאם הוא יתברך יש מאין בכחו הבלתי תכליתי, כן מאז כל יום וכל רגע ממש כל כח מציאותם וסדרם וקיומם, תלוי רק במה שהוא יתברך שמו משפיע בהם ברצונו יתברך, כל רגע כח ושפעת אור חדש. ואלו היה הוא יתברך מסלק מהם כח השפעתו

אף רגע אחת כרגע היו כולם לאפס ותהו, וכמו שיסודו אנשי כנסת הגדולה 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' היינו תמיד ממש כל עת ורגע, וראיתם מפורשת כאמור (תהלים קלו, ד) 'לעושה אורים גדולים' שלא אמר 'עשה' אלא 'עושה'". וממשיך שם (בהגהה) ומאריך בעניין זה על פי שמות וגימטריות, ומבאר שהקב"ה מחדש את העולם בכל רגע כפי רצונו, ונותן לכל רגע חיות חדשה ומיוחדת:

"וכן משתנים עוד כל שעה לצרופיה אחרים, וגם אין מדת יום שוה למדת לילה, לא כל יום דומה לחבירו שלפניו ואחריו כלל. וזה שכתוב 'המחדש מעשה בראשית' דיקא".

כך גם כתב בספרו רוח חיים על מסכת אבות (סוף פרק ד), בפירושו דברי המשנה: "הוא היוצר הוא הבורא", כעין דבריו בנפש החיים, וזו לשונו:

"ולשון אצילה הוא כמו 'אצלתי מן הרוח' (במדבר יא, יז),

מקומות רבים בתורת החסידות מבואר שביסוד האמונה בהנהגת ה' עומדת הידיעה הבסיסית שהקב"ה מהווה ומחיה את העולם בכל רגע ורגע, כאשר ללא החיות שהקב"ה נותן בתוככי המציאות בכל רגע אין לה כל יכולת להתקיים.

המקום הידוע ביותר בו מופיעה אמירה זו, הוא בתחילת שער היחוד והאמונה בספר התניא, שם מובאים דברי הבעל שם טוב על הפסוק "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", וזה לשונו שם: "ופירש הבעל שם טוב וזכרנו לברכה, כי דברך שאמרת 'הי רקיע בתוך המים וגו'', תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם... כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע חס ושלום וחוזרות למקורן, היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל".

דברים אלו ידועים אמנם כהשקפתה של החסידות, אלא שיש לדעת כי עניין זה איננו חידוש של הבעל שם טוב עצמו, והוא מובא גם בספרים אחרים שאינם נמנים על מדרש ספרי החסידות. יתרה מזו: אדמו"ר הזקן כותב בעניין זה באחת מאגרותיו שהדברים הללו פשוטים וידועים אפילו בספרי אומות העולם (אגרות קודש, מהדורת תשע"ב, עמ' רעג).

והנה, יסודו של דבר כבר נמצא מפורש במדרש תהלים (מזמור קיט) על הפסוק הנזכר "דברך ניצב בשמים": "איזה דבר הנצב בשמים? אלא אמר הקדוש ברוך הוא, על מה השמים עומדים – על אותו דבר שאמרתי 'יהי רקיע בתוך המים וגו' ויהי כן', וכתוב 'כי הוא אמר ויהי וגו'', אותו הדבר שאמר הוא עשה, לכך נאמר 'הוא צוה ויעמוד, בדבר ה' שמים נעשו', ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם, לכך נאמר 'לעולם ה' דברך ניצב בשמים'".

ואם תאמר, למה מציין רבנו הזקן לבעל שם טוב – אין הכי נמי, אין הכוונה שהוא מקורו של המאמר, והדבר מצטרף לחידושים נוספים בדרך החסידות שנתפרסמו על ידה בכל תפוצות ישראל, אף שלמעשה אינם חידוש של ממש ומקורם טהור בכתובים ומדרשי חז"ל, אלא שהבעל שם טוב הצביע על יסודות מסוימים שהיו מקובלים בישראל מאז ומקדם (כמו עבודת ה' בשמחה) והרגישם

ידי אומן בן-אנוש לבין בריאת העולם על ידי הקב"ה (ראה תניא, שער היחוד והאמונה פרק ב):

כאשר אומן בשר ודם יוצר כלי כלשהו, הוא באמת לא עשה כל דבר חדש. מעשיו מסתכמים בכך שהוא נטל חומר גלם, דבר קיים שהוא בגדר 'יש' - בעל ישות ומציאות משלו - ושינה את צורתו להיות יש בעל מראה או שימוש אחר. למעשה, בחומר שהיוצר השתמש בו - לדוגמה: בול עץ - נמצאת כבר "בכוח", בפוטנציאל שלו, היכולת לעשות ממנו כיסא או שולחן וכדומה. האומן אינו אלא המגלה והמוציא מן הכוח אל הפועל את הפוטנציאל של החומר, וחושף כלפי חוץ את מה שכבר היה קיים בו בהעלם מקודם, ואם כן לאמיתו של דבר הוא אינו מחדש מאומה.

לעומת זאת, המציאות כולה נבראה בידי הקב"ה - בריאה בדרך יש מאין. לא הייתה כל סיבה והיתכנות לבריאת העולם מצד עצמו, והטעם שמחמתו נברא הוא אך ורק בשל הרצון האלוהי - הקב"ה רצה שיהיה עולם ואמר כן: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי". וכשם שלא הייתה סיבה לבריאת העולם מלבד רצון ה', כך אין כל סיבה שהוא ימשיך להתקיים ברגע הבא, מלבד רצון ה' להשפיע חיות לקיום העולם.

ובעומק יותר, אין כל היתכנות להמשך קיומה של בריאה שכל-כולה פלא מוחלט, וכלשון אדמו"ר הזקן שם: "ברייאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא... על אחת כמה וכמה שבהסתלקות כח הבורא מן הנברא חס ושלום ישוב הנברא לאין ואפס ממש; אלא צריך להיות כח הפועל בנפול תמיד להחיותו ולקיימו, והן הן בחינת אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו", עיין שם באריכות.

והנה, כך גם כתב בספר ערוך השולחן מהר"ג ר' יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל, שלא נמנה על ערת החסידים, שהטעם לכך שאנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר הרבה ברכות בלשון הווה, כמו "יוצר המאורות", "נותן התורה", "בורא פרי האדמה" וכדומה, שייך לאותו עניין. וזו לשונו בהלכות ברכה השחר (סימן מו ס"א):

"והטעם - משום דהקב"ה פועל בכל עת ובכל רגע. לא כאומן בשר ודם שרק עשה המלאכה ואחר כך עומדת מאליו וסרה השגחתו מזה, אבל הקב"ה לא יסור פעולותיו והשגחתו בכל עת ובכל רגע, כדכתיב 'לעושה אורים גדולים', וזה ש[ברכת] 'אשר יצר' - תחילתו בעבר, מפני שמברך על מעשה שעבר, ולכן בחתימתו אומר 'יופא כל בשר' - בהווה".

הרי לנו דבריהם של כמה מגדולי ישראל שלא נמנו על מקהלות החסידים, ובכל זאת הביאו את עניין ההשגחה התמידית כדבר פשוט. ומדבריהם מוכח שאין חולק על אמיתותו של ענין זה, ומוסכם על הכל שהקב"ה מחיה ומקיים את העולם כולו בכל יום עת ושעה. וכמובן, כמה השלכות כבירות יש לעניין זה על עבודת האדם, ובראשן - כמה עליו להתבונן ולהפנים אל תוכו את הביטול הגמור של העולמות בפני בוראם ויוצרם שכאין נחשבו לו, ואשר לכן המסקנה היא כי אין דבר ממשי שיכול להתנגד ולהפריע לו בעבודתו, אלא עליו להמשיך ולעמול ולדבוק בתורה ומצוות ולעמוד חזק בהתקשרותו לחיי החיים ברוך הוא.

ואחר כך נעשה יש מאין והוא בריאה, ואחר כך יש מיש והוא יצירה, וכאן אמר אף שהוא היוצר יש מיש, מכל מקום הוא מחדש בכל יום תמיד יש מאין על ידי השגחתו יתברך אף אחר הבריאה, כי אם היה כרגע מסיר השגחתו חס ושלום, היו נעשים כל העולמות כרגע לאין ואפס, ואם כן בורא בכל יום יש מאין - והוא הבורא".

בדרך זו כותב גם הגאון ר' יוסף דוב סולובייצ'יק זצ"ל מברסק, אביו של הגאון ר' חיים זצ"ל, בספרו בית הלוי (דרושים לפרשת בראשית, בתחילתה). שם הוא מפרש את הפסוק (בראשית ב, ב) "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", וכותב בביאור הדברים:

"דהיינו שלא נברא בו דברים חדשים שלא היה מקודם, וזה מה שקורא הפסוק שביתה, ומכל מקום הוא בריאה, דידוע דבכל רגע ה' יתברך ממציא כל הנמצאים ממש יש מאין, ורגע הראשונה אינו סיבה להנמצאים להרגע שלאחריה, רק הוא כמו התחלת הבריאה, וכמו שסדרו בברכות יוצר: 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו', דבכל רגע הוא ממציאו להעולם יש מאין, ונמצא דגם עתה הוא בורא כו' בששה ימים הראשונים.

"רק החילוק הוא, דבששה ימים ברא בו דבר חדש מה שלא היה בו מקודם, וזהו שקראו הפסוק בלשון 'עשה' בהם מלאכה, ומאז והלאה בוראו בכל רגע על התמונה שהיה העולם ברגע הקודם כטבעו וכסידורו בלא שינוי, ומלאכה זו דהיינו בריאה בלא שינוי נקרא בלשון הפסוק 'שביתה' - יען כי האדם אינו מרגיש בו עשיית מלאכה, וענין זה התחיל בשבת.

"ויצא מזה דשבת הוא לנו לאות וזכרון דגם עתה דלפי הנראה לעין לכאורה העולם כמנהגו נוהג, מכל מקום אינו עומד מעצמו כמו כל מלאכה של בשר ודם. דאחר שגמר האומן מלאכתו עומד הכלי בתמונתו מעצמו בלא האומן, רק השי"ת ממציא ומהוה אותו בכל עת ורגע".

ושם, על פי יסוד זה, מבאר בהמשך הדברים באריכות את עניינה של שבת קודש.

הוא היוצר, הוא הבורא

כשמתבוננים בעניין זה מבינים שלאמיתו של דבר אין באמת מציאות כזו של עולם הקיים לאורך זמן. העולם איננו עומד כמציאות קבועה, אלא הוא מתחדש בכל רגע. במילים אחרות: רגע אחד של קיום העולם אינו סיבה הכרחית לקיומו ברגע שלאחרי. כל עמידת העולם היא מכוח ההבטחה האלוהית "יוםם ולילה לא ישבותו" (בראשית ח, כב) וגזירת המלך "שית אלפי שני הוי עלמא" (סנהדרין יז), וזאת על ידי הזרמת החיות התמידית לצורך קיומו (וכמבואר עוד להלן), אך לעולם מצד עצמו אין כל יכולת והכרח קיום כדבר תמידי.

להסברת הדברים, יש להבין תחילה את ההבדל בין יצירת דבר על

ב"ה

אוצר לקוטי שיחות

שער לאוצרות האין-סופיים של תורת הרבי מליובאוויטש זי"ע

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

חסידים הראשונים

בעקבות גדולי חסידי חב"ד

בלב שקט מול עיניו מזרות האימה של נפוליאון

הגביר של עיר התורה שהפך למרגל בחצרות המלכות • הדמות הכרוכה בהיסטוריית מאבקי קהילת וילנא ובהקמת ישוב חב"ד בחברון • החסיד שחיבר ספר פיזטי מופלא על כל מצוות התורה • דיוקן של מסתורין מהרפתקאות חייו של החסיד רבי משה מייזליש זצ"ל ששילב חכמה וידענות מהוויות העולם לצד מסירות נפש למען רבו אדמו"ר הזקן ותורת החסידות • והאיש משה

הרב לוי יצחק הולצמן

הזקן, שלח אליהם שליח מיוחד שהודיע להם כי הצדק איתם, אבל המוח צריך להיות שליט על הלב והלב צריך להיות מכוון לאהבת ויראת ה' בלבד, וככל שיעסקו בעבודת ה' במידות טובות ובאהבת ישראל, כך לבסוף ישתנו הדברים לטובה. באותה שנה, בחודש אלול, שלח רבינו אגרת "להרבי מורנו הרב משה מייזליש שמש ונאמן דקהילת ווילנא" וזה לשונו: "שאלתי ובקשתי, לעורר רוח טהרה בלבו הטהור, להעביר על מדותיו כמאמר רז"ל "כל העובר וכו'", להיות מן הנעלבים, ולבקש מחילה ברבים מהנגיד מורנו מאיר נ"י קודם יום הכיפורים הבא עלינו לטובה. ולעשות זאת למעני ולמען השלום, כי אין שלום יוצא מתוך מריבה ח"ו, ובפרט ממחלוקת לשם שמים, אשר רוב הצרות והתלאות הן ממחלוקת לשם שמים, הרחמן יצילנו ממנה. ומגודל בטחוני שדברי אלה המעטים יחזיקו המרובים, ויהיו לרצון אמרי פי ולא ישליכם אחרי גיוו ח"ו, קצתתי ואומר שלום שלום מאדון השלום כנפש תדרשנו. דורש שלומי וטובתו מלב ונפש חפצה".

אחד התלמידים ב'חדר' של אדמו"ר הזקן היה ר' משה מייזליש מווילנא, כותב אדמו"ר הרייז' מליובאוויטש בזכרונותיו. "אחת הדמויות היותר מעניינות בחיי החסידים והמתנגדים באותה תקופה. אותו ר' משה היה לא רק למדן גדול וצדיק, אלא גם ידען גדול בשפות, שבשל כך היה מקובל בחלונות הגבוהים ביותר של השלטון. אך עם כל גדולתו וחשיבותו, נחשב ר' משה מייזליש כקטן תלמידי ה'חדר' של אדמו"ר הזקן". בשורות הבאות ננסה להתחקות אחר תולדותיו ודמותו המעניינת של 'קטן תלמידי החדר' בבית מדרשו של רבינו הזקן; תואר המזכיר לנו את התארים שניתנו לקדושי עליון, גדולי התנאים, כגון רבי יוחנן בן זכאי שהיה "קטן שבכולן" בין תלמידי הלל הזקן, ותלמידו רבי יוסי הכהן שהיה "קטנות של חסידים".

לעורר רוח טהרה בלב

"השליך נפשו מנגד"

כאשר התלקחה מחלוקת המתנגדים והחסידים בווילנא במלוא עוזה, בתקופת פטירת הגאון בשנת תקנ"ח, פוטר ר' משה ממשרתו בהנהגת הקהילה. באותה תקופה נשלח כתב הלשנה לשלטונות הרוסיים על רבינו הזקן ועדת החסידים, וכאשר הגיעו הדברים לידי הקיסר, הורה לחקור ואף לאסור במידת הצורך את החסידים המעורבים. מושל ליטא שקיבל את הפקודה המליץ לעצור את החסידים שבווילנא ולהביאם יחד עם רבינו הזקן לחקירה, לדבריו צירף רשימת שלושים חסידים בולטים שבאמצעות הרחקתם ניתן יהיה לחסל את 'כת הקרלינים', כפי שכונו החסידים. ברשימה זו נמנה גם ר' משה, עליו מעיר המושל כי "היה שמש הקהל, ועתה הקהל אינו נזקק לו יותר". כאשר נאסרו החסידים, נעלם ר' משה מן העיר ולא נתפס יחד עמם.

הדחתו של ר' משה מתפקידו בוועד הקהילה הווילנא לא התרחשה בקלות. ההיסטוריון שמעון דובנוב מתאר כיצד בחורף תקנ"ט, לאחר שחרורו של רבינו הזקן והחסידים ממאסרם, קיימו החסידים בחירות חדשות לוועד הקהל בגיבוי השלטונות והחזירו את ר' משה למשרתו, אך לבסוף גברה ידם של המתנגדים ור' משה נאלץ לנטוש את משרתו ואף לעזוב את עיר מגוריו ממנה נדד לגרמניה.

לקראת צאתו לנודודיו, מסר בידו רבינו הזקן מכתב המלצה עבורו לרעהו הרה"ק רבי פינחס הורוויץ בעל ה'הפלאה' ששימש כרבה של פרנקפורט. "רחב לבבי בהעלותי על לבי חיבה יתרה הנודעת לי ממר מימי קדם בק"ק מיזעריטש", כותב אליו רבינו ומספר לו על התלאות שעברו עליו באותה השנה כאשר "מצאו מקום להפיק זממם במלשינות רבה ועצומה על כל תלמודות תלמידי הבעש"ט ומשנהו רבינו הגדול המגיד מישרים דמיזעריטש וראוונא... הביאוני בחזקת היד לעיר המלוכה פטרבורג לחצר המטרה, וה' היה עם פי ומה' מענה

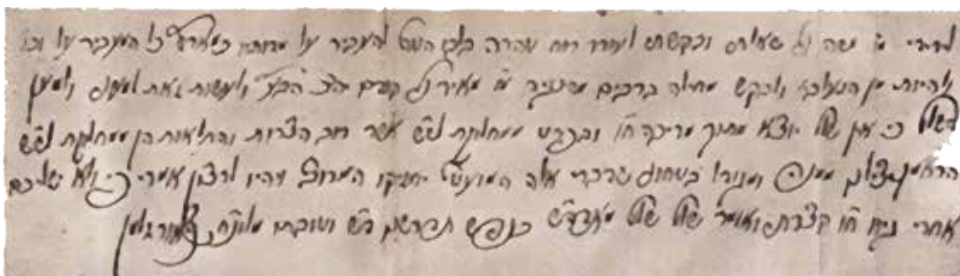
"הרב החסיד המפורסם הגביר ר' משה מייזלס מווילנא היה מתחילה מהמתנגדים והיה שמש ונאמן בקהילת וילנא", רושם ר' חיים מאיר הילמאן בספרו 'בית רבי', "כל ענייני העיר היו נחתכים 'על פיו יצאו ועל פיו יבואו'. כמה שנים קודם שנלקח רבינו הזקן לפטרבורג, התקרב הוא אל רבינו והתקשר אליו בחבלי עבותות האהבה". על פעלו בהנהגת הקהילה היהודית בווילנא מסופר כי במשך שבעות אחדים היה כלוא בבית הסוהר יחד עם הגר"א ויתר ראשי הקהל על מאמצייהם להציל יהודי משמד. ר' משה אף רומז לכך בהקדמת ספרו 'שירת משה' ומודה לה' "שגמלני כל טוב בים וביבשה והוציא ממסגר אסורים".

התקרבותו של ר' משה לחסידות הייתה בזמן ובמקום מאתגרים ביותר. הזמן: השנים בהן הייתה מחלוקת החסידים והמתנגדים בשיאה, לאחר פרסום ה'חרם' על החסידות. המקום: עיר התורה וילנא, מעוזם הגדול של המתנגדים לחסידות. בווילנא הייתה קהילה חסידית חשובה ובראשה עמדו גדולי החסידים, הרב היה ר' ברוך מרדכי - לימים רבה של בברוקלין; ראש הקהילה החסידית היה הנגיד ר' מאיר רפאליס, מחסידיו הראשונים של רבינו הזקן, ואף ר' משה נמנה על בעלי הדעה בקהילה.

בימים ההם זכה ר' משה לאגרת מיוחדת מאת רבינו הזקן, בה הבהיר בשורות ספורות את דעתו על 'מחלוקת לשם שמים' ועל נחיצות האחדות. צילום אגרת זו בכתב יד קודשו פורסם כעבור דורות בעת חתונתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בשנת תרפ"ט, כ'תשורה' למשתתפים, ובמסגרת זו תיאר המחותן - כ"ק אדמו"ר הרייז' זי"ע - את פרשת הדברים:

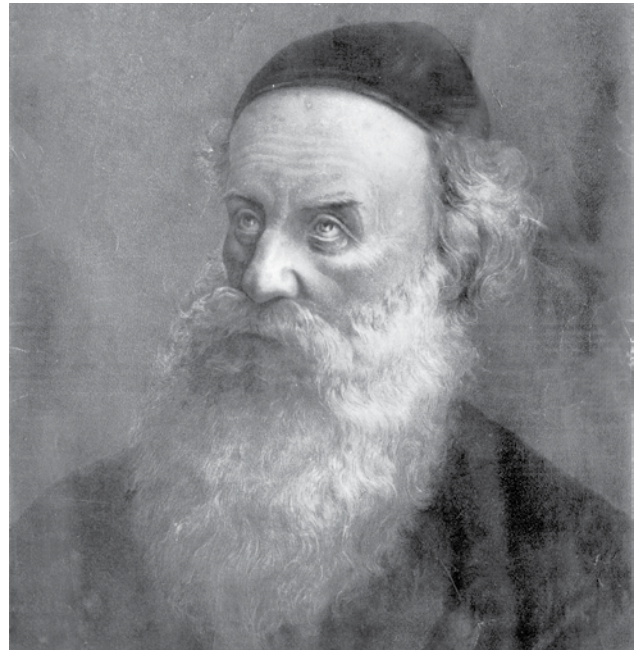
על רקע המחלוקת העגומה התעוררו חילוקי דעות בקהילה החסידית בווילנא. קבוצה של בני עליה מצעירי החסידים רצו להתמודד מול ההתנגדות בעיר ולא הסכימו לדרכו של ר' מאיר רפאליס שנהג במתינות ופעל למען השלום. כאשר עלה הדבר

באחת האספות הפנימיות, "תמן החסיד ר' משה מייזליש בידם של הצעירים ויצא בדברים כואבים מלב כואב, מרוב הנגישות שסבלו, נגד החסיד ר' מאיר". כאשר הגיעו הדברים לאזניו של רבינו

אין שלום יוצא מתוך מריבה. כתב יד קודשו של אדמו"ר הזקן במכתבו לר' משה

**"שאלתי ובקשתי", כותב אדמו"ר
הזקן לר' משה, "...לעשות זאת למעני
ולמען השלום, כי אין שלום יוצא מתוך
מריבה ח"ו, ובפרט ממחלוקת לשם
שמים, אשר רוב הצרות והתלאות הן
ממחלוקת לשם שמים, הרחמן יצילנו
ממנה"**

ההתנגדות לכיבוש הצרפתי

במרוצת השנים יצא ר' משה מן המיצר אל המרחב, "נעשה סוחר גדול וגם בעולם המדיני (-הפוליטי) היה גדול שמו", כפי שמתאר זאת ב'בית רבי'. "והיה לו התקרבות ומבוא בהיכלי השרים הגדולים היושבים בסוד המלכות, מפני חכמתו הנפלאה וחריצות שכלו". כישוריו וקשריו הובילו לכך שבימי מלחמת רוסיה וצרפת, בשנים תקע"ב-תקע"ג, עסק בתפקיד יוצא דופן, במסגרתו בא במגע עם אלכסנדר הראשון קיסר רוסיה ועם נפוליאון קיסר צרפת, ומעשה שהיה כך היה.

כאשר פרצה המלחמה, ניהלו גדולי החסידות ויכוח שמימי בשאלה מהו הגורל הראוי לישראל, האם מוטב שתנצח רוסיה או צרפת. חיייהם של היהודים תחת שלטון האימפריה הרוסית לא היו קלים ביותר, ולעומתם הצרפתים הציעו שוויון זכויות אף ליהודים. ברם, רבינו הזקן ראה בניסיון הכיבוש הצרפתי סכנה רוחנית עצומה ליהודים. "רבנו הזקן חיזק את דעתו הקדושה בדברי המלחמה", כותב אדמו"ר הרי"ק, "באמרו בבירור שאם ינצח מלך רוסיה יהיו היהודים בטוחים במעמדם המוסרי, ובאם ינצח נפוליון תתרבה המינות וההפקרות".

יש לזכור כי שוויון הזכויות הצרפתי לא כלל רק הענקת זכויות ליהודים, אלא מטרתו המוצהרת הייתה להביאם לידי התבוללות. עשרים שנה קודם לכן, הגדיר הרוזן הצרפתי דה קלרמון-טונר את שוויון הזכויות כך: "אויבי היהודים אומרים שהם אינם חברתיים, אינם יכולים להיקשר אלינו בנישואין או בידידות, מזונותינו אסורים להם.. האשמות אלו מטעות. אין ספק שמזונותיהם הדתיות של היהודים ייעלמו מתוך הכרת הפילוסופיה החדשה או התחושה של חופש ושחרור. עלינו לשלול הכל מהיהודים כאומה ולתת להם הכל כיחידים".

רבינו הזקן התפלל אפוא לשלומה והצלחתה של מלכות רוסיה. "אהובי ידידי משה", כך לשון המכתב המיוחס לרבינו הזקן אל ר' משה בנושא זה, "חי' ה' וחי' נפשי, כך הראוני במוסף ביום ראשון דראש השנה, באם שינצח ב"פ (=בונפארט, שם משפחתו של נפוליאון) יורם קרן ישראל ויורבה העושר בישראל, אבל יתפרדו ויתנתקו לבן של ישראל מאביהם שבשמים; ובאם שינצח א' (=אלכסנדר) יושפל קרן ישראל ויורבה העוני בישראל, אבל יתענגו ויתקשרו ויתחברו לבן של ישראל לאביהם שבשמים".

במכתב ארוך ומפורט על 'אשכבתא דרבי' - אחרית ימיו של רבינו הזקן - מתאר בנו אדמו"ר האמצעי את כל הטלטלות שעברו עליהם באותו חורף קשה של שנת תקע"ג. כאשר נפוליאון החל לכבוש את גבול פולין, התלבט רבינו הזקן האם לעזוב את ליאדי ולעבור מזרחה לתוככי רוסיה ואמר כי הכיבוש הצרפתי הוא "צרה גדולה ליהודים, לא ישרא אחד ביהדותו ולא ברכושו". כאשר הבין בחכמתו שהכיבוש יתחזק ויגיע לגבול רוסיה, "מפני תכלית שנאתו אליו הוחלט אצלו לברוח, באמרו 'טוב לי מוות מחיים תחתיו ולא אראה ברעת עמי'. הגם שהיה זקן וחלוש מאד, והקור בחורף והטלטול הקשה לא לפי ערך כוחו כלל, לא רצה בשום אופן לשכון אפילו יום אחד תחת ממלתו ועבודתו".

הצלה ניסית בזכות עבודה פנימית

בתקופה שקדמה לעזיבת ליאדי, כאשר החל נפוליאון לכבוש את רוסיה הלבנה, שלח רבינו הזקן מרגלים אחרי צבאו והעביר את הידיעות שקיבל למושל ויטבסק. "את כל ההתאמצות בשילוח מרגלים וכו', בלב ונפש עשה", חותם אדמו"ר האמצעי את תיאורו הקצר והמרומז בנושא. ה'מרגל' העיקרי עליו ידוע לנו הוא לא אחר מר' משה ויתכן שהוא עצמו היה נמען המכתב הנזכר.

כעבור שנים רבות, כאשר מלאו לר' משה שמונים שנה, בהיותו בחברון, תיאר בעצמו את פעילותו כמרגל למען רוסיה במכתבו אל הד"ר אליעזר לעזוי, מזכירו האישי של השר מונטיפיורי. "בתחילת המלחמה בין קיסר רוסיה לבונפרטה, נקראתי לבית הקיסר שהיה אז בוילנא, וציווני שאעשה לפי שכלי במה שאוכל בכוחי להתחבר לבונפרטה ואראה ואדע כל סודותיו להודיע לקיסר. והזמין לי השם

לשון להשיב תשובה ניצחת על כל דבריהם".

"והנה בראותם כי ה' הפיר עצתם", ממשיך רבינו לספר, "שפכו כאש חמתם על האי טהור גברא רבא ויקירא, נאמן הקהילה, אשר כל צרכי העיר היו נחתכים על פיו יצאו ויבואו כל העם בשלום, בהיות איתו המדע והחכמה עצה ותושיה, ומחזיק בתורת ה' חפצו ואמונתו. ומקורב נתקרב לאנ"ש דורשי ה' החפצים לעבדו באמת לאמיתו בעבודה שבלב.. והשליך נפשו מנגד להיות נדרף רדיפות מלאות מהם.. לירד לחייו ממש בלי תת חנינה ומזון ומחיה לנפשות ביתו, בכדי שיוכרח להיות נע ונד בארץ נודד ללחם איה". לאור זאת מבקש רבינו מרעהו הדגול שיעמוד לימינו של ר' משה ויסייע לו בצרכיו הכלכליים, כשהוא מוסיף לשבח את מעלותיו וצדקתו.

לימים חזר ר' משה לווינא ואף שימש כשליח של רבו הגדול להוסיף בשלום ואחדות בין הקהילות בעיר. במוקד הפולמוס בין החסידים למתנגדים ניצבה בין היתר תקנת תלמידי המגיד ממעזריטש ובראשם רבינו הזקן, לשחוט דווקא בסכינים מלוטשות. סכין מלוטשת היא כזו שצורתה כזוויית חדה ולא כמלבן, וכך קל יותר להשחית אותה שתהיה חלקה וגם חדה. עם השנים התקבלה צורת הסכין הזו בכל תפוצות ישראל, אך בימים ההם יצר הדבר חיכוכים בקהילות השונות. כאשר נרגעה עוצמת המחלוקת בעיר ווילנא, התעוררה השאלה האם אפשר ליישב בין החסידים והמתנגדים גם את נושא השחיטה הנפרדת, דבר שגרם שלא יוכלו להשתתף יחד בסעודת מצוה וכדומה. החסידים פנו לרבינו הזקן, ששלח להם תשובה ביד ר' משה: "השחיטה בסכינים מלוטשים היא מצוה רבה ועצומה אשר החזיקו בה רבותינו קדושי עליון נ"ע וממש נתנו נפשם עליה, ואין כסף נחשב למאומה להיות שוחט קבוע. אך אם לפעמים מסובים בסעודת מצוה עם אנשי עירם חלילה לפרוש מהם להחזיקם כאוכלי נבלות ח"ו". יתרה מכך, הוסיף רבינו והעיד על עצמו: "ומעודי לא נזהרתי מהכלים אף מבני יומן". את עיקר הדברים ביאר רבינו בעל פה לר' משה וביקשו להסבירם לחסידים.

כתבו לכם את השירה הזאת

בצעירותו חיבר ר' משה ספר מיוחד במינו ושמו 'שירת משה', בו מנה את כל תרי"ג מצוות התורה וז' מצוות דרבנן בשירה ובחרוזים, בצורה כזו שראשי התיבות שלהם הן תר"ך אותיות שבעשרת הדברות. "ידוע הוא ומפורסם התועלת שמגיע לכל איש ישראל אשר ישים אל לבו לדעת על פה כל תרי"ג מצוות התורה", פותח ר' משה בהקדמת ספרו זה, "כי ראוי לעבד על כל פנים לדעת מצוות אדונו ואזהרותיו על-פה בכללות, ותמיד יהגה בהם אחר כך לדעת פרטיהם וטעמיהם ולעמוד בסודם".

כבר בימי הגאונים החלו להתפשט בתפוצות ישראל פיוטים לחג השבועות הכוללים את מנין תרי"ג המצוות ומכונים 'אזהרות'.

הנודעים שבהם הם פיוטי האזהרות של רבינו סעדיה גאון, בהם הפיוט 'אנכי אש אוכלה' המתאר כיצד כל תרי"ג המצוות כלולות בעשרת הדברות. על אזהרות הוסיף הכתובות בלשון קצרה ומליצית חיבר לפני כמאה שנה הגאון האדיר רבי ירוחם פישל פראל פירוש בן אלפי עמודים כדי לעמוד על כוונתו, ואף שיצר שהרס"ג עצמו כתב ספר המצוות מלא ושלם, כפי שאכן התגלה באוספי גניזות שונים והחל להתפרסם בימינו.

במרוצת הדורות הפכה כתיבת פיוטים וחרוזים על תרי"ג מצוות למקצוע בתורה שעסקו בו רבים מן הראשונים והאחרונים. ר' משה מזכיר בהקדמתו את אותם שקבעו את שירת תר"ך המצוות על סדר אותיותיהם של עשרת הדברות, בהם רבי דוד ויטאל, מרבי אטליה ויוון בתקופת גירוש ספרד, שחיבר את הספר 'כתר תורה' הכולל שיר בן 620 מילים שכל אחת מהן פותחת באות מעשרת הדברות.

ר' משה העיר שקשה לזכור את כל המצוות מתוך רמזים כה דקים של מילה בודדת לכל מצוה, "ואמרתי מי יתן והיה כזה יום אשר נקוה לראות שיר מיוסד בבתי שכל בית ירמז על מצוה אחת, ואז תוכל המצוה להיות מובן מכל בית כפשוטה ובראשי הבתים יארגו אותיות עשרת הדברות", ולבסוף אכן קם ועשה זאת בעצמו. וכך פותחת שירת משה (בארבע המצוות הראשונות לפי סדר הרמב"ם – אמנות ה' ושלילת זולתו, יחוד ה' ואהבתו):

אחת דבר אֱלֹקִים צוֹר לְבָבִי אֱלֹקִים אֶלְקִיךָ אֲנֹכִי:
נִחְנֶנּוּ שְׁתֵּים שְׁמַעְנֶנּוּ גַם לֹא יִהְיֶה לְךָ אֶחָד אֲחֵר לְהַמְלִיכִי:
פִּי אִם לִיחַדּוֹ וְאֵין שְׁנִי לוֹ לְהַבְרִיחַ וּלְעַרְכִּי:
יִשְׂרָאֵל פִּקְדֻנּוֹ לְהַתְּבוֹנֵן וּלְאַהֲבָתוֹ לִבְנוֹ לְמִשְׁכִּי:

לשונות הבתים בשיר העצום הזה רומזים לדרשות חז"ל בתלמוד ובמדרשים, ללשונות הפסוקים המלמדים על פרטי המצוות. את השיר מלווה פירוש מאת ר' משה הכולל את תוכן כל המצוות לצד עיונים וביאורים שונים בקיצור נמרץ. לראשונה נדפס הספר בשקלוב בשנת תקמ"ח וזכה להסכמת רבי ישכר בער רבה של סלוצק. במרוצת הדורות נדפס הספר פעמים נוספות בידי צאצאיו.

שער הספר שירת משה, דפוס שקלוב תקמ"ח

יתברך שהייתי בשעת מלחמה אצל בונפרטה והוא מסר לי איגרת להוליד לדאנציג, מקום שחילותיו היו סגורים שמה, ולהביא לו תשובה, וכן עשיתי, רק בינתיים גם איגרת התשובה שכתוב מדאנציג לו קרא אותו הקיסר שלנו, וכזה עשיתי שתי פעמים..."

כבר הזכרנו את דבריו של רבינו הזקן לר' משה וחבורתו בתקופה הסוערת בוויילנא, שעליהם לעבוד על כך שיהיה המוח שליט על הלב. למעשה זהו יסוד עיקרי בעבודת החסידות, המוזכר כבר בראשיתו של ספר התניא, שכוח השכל שבאדם מסוגל וצריך לשלוט בכוחות הרגש. רעיון זה מכונן את כל דרכי החסידות: גם אם היצר שבלב מתעורר, בכוח המוח לכוון את המידות ולמנוע מהן להתפשט למעשה, דיבור או מחשבה שליליים. לחילופין, היכולת להתעורר באהבה ויראה לה' מבוססת אף היא על כוחה של ההתבוננות במוח והשפעתה על הרגש. מהו הציור 'ואהבת' –? הקשה רבינו הזקן – כיצד ניתן לצוות את האדם לחוש רגש מסוים? על כך השיב, שהציור הוא על ההתבוננות בדברים שגורמים לאהבת הבורא, ומכוח זה יתעורר גם הרגש.

כך העיד ר' משה: "הרבי (רבינו הזקן) לימד אותנו, שהאל"ף של חסידות הוא, לנצל את הטבעיות בעבודה. וראשית העבודה שיהיה לנצל את טבע הכוחות, כמו למשל את הטבע שמוח שליט על הלב". עבודה פנימית זו הייתה חקוקה בו כל כך, עד כי בזכותה ניצלו חייו בשעה שריגל בשליחות הרבי במחנהו של נפוליאון. סיפור זה מתואר בספר 'החסידות' של ר' אהרן מרקוס, שרשם את הדברים מפיו של מצביא צבאי מפורסם ששמע זאת מעדי ראייה שהכירו אישית את ר' משה.

ערב אחד הגיע ר' משה עם ידיעה חשובה והוכנס לאוהל של נפוליאון, כאשר הקיסר היה שרוע באותה עת על הקרקע שקוע בסקירת מפת הלחימה שהייתה זורעת סיכוח כחולות וצהובות. כך עמד לו מן הצד המרגל היהודי ובחן בעין את שרטוטי המפה.

ר' משה ביקש לחקוק בזכרונו קו אחד מאלו שנעץ הקיסר במפה, ולשם כך חרט בציפורן אגודלו על גולת העופרת של מקלו. עד כמה שתנועה זו הייתה קלה ומהירה, לא נעלמה ממבט הנשר של המצביא הצרפתי הדגול. נפוליאון קפץ ממקומו לפתע, מיהר אל העומד ליד הפתח והניח את ידו על ליבו. החסיד החב"די, שמוחו היה רגיל לשלוט על ליבו שלטון ללא מצרים, נותר שקט ורגוע לגמרי. במבט חודר, שמפניו חדרו רוזני ארץ, הפטיר נפוליאון: "ראוי אתה שיירי בך; אולם חבל על ברנש שכמותך. לך ואל תחזור שוב".

בכתבי אדמו"ר הרי"ף מתוארת פרשיית שליחותו ר' משה עם תפנית מפתיעה. מתברר שר' משה עצמו צידד בתחילה בצרפתים! בגלל שליטתו הטובה בשפות – כך מספר הרבי – הייתה לר' משה היכרות עם אישים מחו"ל, מפורסמים ובעלי השפעה, בעיקר מאנשי צרפת, והיו לו רגשות טובים אל הצרפתים. כשהחלו מלחמות נפוליאון היה מוכן לעמוד לצידו, אך כתלמיד נאמן של רבינו הזקן שהתנגד בחריפות לנפוליאון, בגלל שראה בו סכנה ליהודים וליהדות, הפך ר' משה למתנגדם של הצרפתים.

גם אדמו"ר הרי"ף בכתביו מביא את סיפור נס ההצלה, לפי גרסתו,

המשך בעמוד 16

ר' משה ביקש לחקוק בזכרונו קו אחד מאלו שנעץ הקיסר במפה, ולשם כך חרט בציפורן אגודלו על גולת העופרת של מקלו. התנועה לא נעלמה ממבט הנשר של המצביא הצרפתי. נפוליאון קפץ ממקומו, מיהר אליו והניח את ידו על ליבו

צפה לרגליו של משיח

האוטובוס ספק יגיע־ספק לא יגיע, אבל הגאולה כתובה בתורה והיא בוודאי תגיע < אמונה אמיתית בביאת המשיח אין משמעותה לא לעשות מעשה הסותר אותה, אלא תחושה והכרה ברורה ביכולתה להתממש בכל יום ורגע > הפתקים הבלתי־רצויים שעלו בגורל מהקלפי אינם מייאשים, אדרבה > ואף על פי שיתמהמה, אחכה בכל יום להכרזה: נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי

ללכת אל הפריץ לצורך תשלום דמי החכירה וחידוש החוזה, והוא שלח את בנו שיעשה זאת במקומו.

כאשר הבן חזר, סיפר לאביו בהתלהבות שסגר עסקה מוצלחת מאוד עם הפריץ, דבר שעד עתה לא היה כדוגמתו. מה אירע? ובכן, הוא הצליח להתמקח עם הפריץ וחתם חוזה על דמי חכירה מופחתים באופן משמעותי, עבור תשלום מראש לעשר שנים.

כאשר האב שמע זאת, נרתע ואמר: "שוטה, מה עשית? גרמת לנו הפסד כספי!". הבן לא הבין מה אביו רוצה ממנו, אך מיד המשיך האב והסביר: "הוצאת כסף עבור עשר שנים? הרי עוד מעט משיח יגיע ולא נצטרך את הפונדק. מדוע אם כן להשחית את הכסף ולתיתו לפריץ?!"

חסיד זה לא הוכיח את בנו בגלל שעשה מעשה הסותר לאמונה שיהודי צריך להאמין בה; הוא הרגיש בטבעיות שהוא אכן הפסיד כסף! אין זו עשיית מעשה לצורך הוכחת ה"אמונה", אלא אמונה טבעית וטהורה שהייתה קיימת בליבו של אותו חסיד וקן. היה 'מונח' אצלו בפשטות שתוך משך זמן שזכה, בוודאי משיח יגיע ויביא את העולם לתכלית בריאתו ושלמותו.

זו התחושה שצריכה לקנן בנו – שנבין, נכיר ונרגיש שהמציאות האמיתית של יהודים היא לא הגלות אלא הגאולה.

הפתרון לנטילת ה'קניות'

כידוע, יש מנהג שבתשעה באב לאחר סיום אמירת ה'קניות', משאירים את ה'קניות' בבית הכנסת מתוך אמונה שיותר לא יהיה צורך בהן. מספרים, שהיה פעם אדם שלאחר שגמר את אמירת ה'קניות' בתשעה באב, לא רצה להשאיר אותן בבית הכנסת מחמת שלא רצה להפסיד את הכסף שהשקיע בקניית חוברת הקניות, והוא רצה לשמור אותה לשנה הבאה... אך כיוון שכולם נהגו אחרת בבית הכנסת בו התפלל, הוא חשב ומצא פתרון מה לעשות כדי לא לחרוג מהנהגה המקובל: הוא כךך את ה'קניות' יחד עם מגילת איכה. כעת יש לו תירוץ מדוע הוא אינו משאיר את ה'קניות' בבית הכנסת: הרי יש בזה גם את מגילת איכה שהיא אחד מכתבי הקודש שלא יתבטלו. כך הוא גם שמר על כספו, וגם לא עשה מעשה

שאינו הגיוני ואינו מתקבל. מהיכן נובעת תחושה כזו? על ידי שחיים את המציאות של בני ישראל ושל העולם כולו כפי שהיא באמת, ומצד זה הגלות מופרכת. ועתה, את הנקודה הזו אנו נדרשים להשריש גם בנו. ההשקפה שלנו צריכה להיות כזו שהגאולה היא הדבר הטבעי, וכל רגע שהיא אינה באה – זהו דבר לא הגיוני ולא טבעי.

המציאות האמיתית שלנו

במילים אחרות:

ביאת המשיח – כמבואר בתורת החסידות בכלל, ובפרט בספר התניא (פרק לו) – היא תכלית בריאת העולם ותכלית פעולתה של התורה בעולם. ואם כן, מצב העולם בזמן הגאולה הוא המצב הטבעי והאמיתי שבו העולם צריך להיות. כך גם מצב בני ישראל בגאולה, כבנים הסמוכים על שולחן אביהם, הוא האמת של מציאותם. ועל כן, היחס של יהודי לכך צריך להיות לא כאל דבר המופשט ורחוק ממציאותו, אלא כדבר ממשי וקרוב שהרי זו המציאות האמיתית של הדברים. פעם עמדתי לצד אדם שחיכה בתחנת אוטובוס משך זמן רב. בשלב מסוים שאלתי אותו: "אתה בטוח שהאוטובוס צריך לעבור כאן?" לשאלתי ענה: "אני בטוח במאה אחוז! אם המשיח יבוא כמו שהאוטובוס יבוא – זה יהיה טוב..."

כאשר שמעתי מילים כאלה, אמרתי לו: "הדברים כלל אינם דומים. ביאת המשיח זהו דבר המובטח בתורה, ואם כן בטוח שהוא יקרה, ואילו האוטובוס – אין כל הכרח שהוא יעבור כאן..."

כאשר הוא שמע את הדברים, הגיב ואמר: "נו, מסתמא אתה ליובאוויטש'ער חסיד..."

ואכן, האמונה וההכרה האמיתית שהמציאות היא כפי שנאמר בתורה – זהו דבר החודר באדם על ידי לימוד החסידות וההתקשרות במאורי החסידות.

מסופר על חסיד של אדמו"ר ה'צמח צדק' שלצורך פרנסתו היה חוכר מן הפריץ פונדק, וכל שנה או שנתיים היה משלם לפריץ את דמי החכירה.

עם השנים, החסיד הוזקק מעט ובנו השתלב בענייני הפרנסה ועזר לאביו בענייני ניהול הפונדק. בשלב מסוים, לאב כבר לא היה כוח

האמונה בביאת המשיח ובגאולה העתידה היא דבר שהיה קיים תמיד אצל יהודים בכל הדורות. אבל הדרישה בדורנו זה היא שהאמונה בכך תהפוך להיות דבר מציאותי, משהו שקרוב אלינו. אמנם לא נאמר לנו תאריך מסוים שבו יבוא משיח, אבל צריכה להיות נטועה בנו התחושה שזה עלול לקרות ממש ברגע זה.

סגנון העיסוק בענייני ביאת המשיח ועת הגאולה צריך להיות לא שמדברים כביכול על משהו רחוק, מעולם אחר, ובלשון חז"ל "הלכתא למשיחא", אלא שהיחס לעניין זה יהיה כדבר ממשי ומוחשי העומד להתרחש בזמננו, בפועל ממש.

לדוגמה: יהודי שהולך מביתו לבית הכנסת, 'מונח' בראשו בפשטות שתוך כמה דקות הוא יגיע. בוודאי שאין ודאות במאה אחוזים שהוא יגיע, שהרי ייתכן שבדרכו יעכב אותו דבר כזה או אחר, אך מכל מקום ה'הנחה' הפשוטה אצל האדם היא שכאשר הוא יוצא לדרך – הוא יגיע ליעד. זה סדר הדברים הטבעי, וכך קורה בדרך כלל. ואם יקרה שהוא לא יגיע, זה ייחשב מבחינתו חריגה מהתכנית, שינוי מהסדר הפשוט והטבעי.

לעומת זאת, ביחס לעניין ביאת הגאולה – לצערנו – רוב בני אדם לא מסתכלים על כך כדבר פשוט שאמור להתרחש עתה. אחרי כל כך הרבה שנים בגלות, אנשים התרגלו להסתכל על עניין ביאת המשיח כחלום טוב שאמנם יכול להיות שהוא יתקיים, אבל אין תחושה טבעית שזה הדבר שאכן אמור להתרחש כעת. רוב האנשים לא מופתעים מכך שעובר עוד משך זמן ומשיח אינו מגיע, ולדאבונו הגלות היא הדבר הפשוט והטבעי בקרב רוב בני אדם.

אך אצל צדיקי אמת, וכך ראינו בעינינו אצל כ"ק אדמו"ר ז"ע, הדברים נראים אחרת לגמרי: לידם, המקום הטבעי והפשוט של בני ישראל הוא הגאולה. המצב הנורמלי של יהודים הוא בהיותם בני הסמוכים על שולחן אביהם. מצד האמת של יהודי – הוא צריך להיות בקירוב הגדול ביותר לאלוקות, לקיים את המצוות בתכלית השלימות, ללמוד תורה באופן השלם ביותר, וכפי שיהיה בגאולה העתידה.

אדרבה, הגלות היא תופעה מוזרה ובלתי צפויה. העובדה שבני ישראל אינם נמצאים במקום האמיתי שהם צריכים להיות, זהו דבר

הסותר לאמונה בביאת המשיח...

כמובן, אמונה אמיתית אינה נמדדת בכך שהאדם עושה מעשה בהתאם אליה, או מדבר דיבור שצריך לדבר ובכך להוכיח שהוא מאמין; אמונה אינה הכרה נפשית אמיתית ופנימית של האדם בדבר בו הוא מאמין.

בהקשר זה יש להוסיף, שאמונה מוחשית כזו מעוררת באדם גם ציפייה אמיתית לביאת המשיח, ודבר זה משפיע על הנהגתו. להמחשת הדברים:

בזמנים בהם הרבי זי"ע היה מקבל יהודים ל'יחידות', כל חסיד שהיה אמור להיכנס בזמן הקרוב ל'יחידות' היה מתנהג אחרת לגמרי במשך התקופה שקדמה לכך. היו כאלה שהדבר השפיע עליהם לשנות את הנהגתם כבר חודשים קודם לכן, היו כאלה שהדבר עורר אותם חודש קודם לכן, היו שהתעוררו שבוע קודם הכניסה ל'יחידות', ויש כאלה שלכל הפחות באותו היום שנכנסו ל'יחידות' התנהגו באופן אחר, שונה לגמרי מצורת הנהגתם הרגילה; אצל אחד זה היה זה עומק ופנימי יותר ואצל אחר זה היה שטחי וחיצוני יותר, אבל לכולם הייתה הרגשה שצריך להתנהג אחרת, פשוטו כמשמעו – הנהגה שונה בפועל ממש! האדם התגבר יותר על יצרו, מנע את עצמו מדברים שאינם מתאימים עבורו, וכל זאת מתוך ידיעה והרגשה שהוא עומד להיכנס אל הרבי! הוא הרגיש בוש להיכנס במצבו הרגיל.

עניין זה יכול לסייע לנו בעניין הציפייה למשיח:

יהודי שמרגיש שמשח עומד לבוא היום, עוד יומיים, בחודש הקרוב, אף שאין לו ידיעה ודאית ומוחלטת על תאריך מסוים שבו זה עומד להתרחש, מכל מקום, כיוון ש'מונח' אצלו באמת שזה דבר שעומד להתקיים בקרוב ממש – ודאי שהנהגתו תהיה שונה לגמרי. הוא ימנע את עצמו מדברים רבים שבדרך כלל היה עושה, ויעשה דברים המתאימים לביאת המשיח, וזאת כתוצאה טבעית מבושה לקבל את פני משיח במצב כזה.

כאשר מגיע לביתו של אדם אורח יקר וחשוב מאוד, הוא מפנה מביתו את הפסולת וגם מסדר ומקשט את הבית בצורה מכובדת. וכך גם ברוחניות: ישנו ניקוי הפסולת – עניין ה'סור מרע', וישנו סידור וקישוט הבית בקישוטים – עניין ה'עשה טוב'. והנהגה של האדם בפועל בעניינים אלה היא המדד והיא הביטוי שהאמונה בביאת המשיח היא מוחשית וממשית אצלו, והוא מצפה ומחכה לכך שזה אכן יקרה בפועל ממש.

משל לקלפי

כאשר אדם חדרו בכך שמשח צריך להגיע בכל רגע, ובכל זאת הימים חולפים ומשיח עדיין לא הגיע, הדבר עלול להחליש את תוקף האמונה והציפייה. וכנראה במוחש, קשה להיות חדרו בדבריהם שצריך להתרחש בקרוב, וחולף זמן רב והדבר עדיין לא מתרחש.

אך לאמיתו של דבר, אם מסתכלים על הדברים בראייה נכונה, כפי שהם לאמיתותם, הרי אדרבה: ככל שעובר הזמן – ההכרח לביאת הגאולה רק מתחזק יותר.

הדבר יובן באמצעות משל:

אדם מכניס לקלפי מאה פתקים עליהם כתובה האות א' ופתק אחד בודד עליו כתובה האות ב'. אחר כך הוא מערבב את הפתקים ומוציא פתק אחד באופן אקראי, ומגלה שכתובה עליו האות א'. אחר כך הוא מערבב שוב, מוציא פתק נוסף,

ושוב רואה שהוציא פתק עם האות א'. כך הוא עושה תשעים ותשע פעמים, כאשר בכל פעם יוצא פתק שעליו כתובה האות א'.

כעת נותרו בקלפי שני פתקים בלבד: האחד עם האות א', והשני עם האות ב'. הנה, בעוד שעד עתה ההסתברות הסטטיסטית הייתה שהפתק שייצא יהיה עם האות א', כיוון שבקלפי היו מצויים יותר פתקים מסוג זה, הרי שכעת הדבר שקול ואין יותר סבירות שייצא פתק עם האות א' מאשר פתק עם האות ב'.

ולכאורה, אדם יכול לטעון ולומר: כיוון שתשעים ותשע פעמים יצא פתק עם האות א', מסתבר שעל פי ניסיון רב מהעבר יהיה גם עכשיו כך... אך זה כמובן לא נכון. ההיגיון אומר שעכשיו, בשונה מכל הפעמים הקודמות, הסיכויים של שני הפתקים שווים.

יתירה מזו: במקרה שבקלפי הוכנסו מאה ועשרה פתקים. על מאה מתוכם כתובה האות א', ועל העשרה הנוספים האות ב'. במהלך תשעים ותשע פעמים יצאה האות א', ואילו כעת – נותרו בתוך הקלפי עשרה פתקים עם האות ב', ופתק אחד בודד עם האות א'. במצב זה, לא רק שהסיכויים הם שווים, אלא שההסתברות הסטטיסטית תאמר שרוב הסיכויים הם שהפתק שייצא יהיה עם האות ב'.

ואם יבוא משהו ויטען: עד עתה בכל הוצאות הפתקים יצאה האות א', ואם כן סביר מאוד שכך יהיה גם עתה – הרי זו טעות מוחלטת. לא רק שלא ניתן להסיק מהעבר בנוגע למה שיהיה בעתיד כיוון שההסתברות כעת היא שווה, אלא להפך: ההסתברות כעת היא שייצא פתק עם האות ב' דווקא.

כך גם בנמשל: העובדה שעד עתה נמצאים אנו בגלות, אינה מלמדת כלל על המצב שצריך להיות עתה או ברגע הקרוב. האמת היא שמצב גורי העולם הגאולה כבר אמורה הייתה להגיע, והפלא הוא בזה שעד עתה היא לא באה.

אנו רואים דברים בראיית עיני בשר, ואיננו רואים מאומה מעבר למציאות הגשמית של העולם הזה. לכן יכול להיות מורגש אצלנו שכלל שעובר הזמן והגאולה עדיין לא הגיעה, זאת אומרת שהיא רחוקה מאיתנו ח"ו... אולם הצדיקים יודעים מה נעשה מעבר למציאות הפיזית, והם רואים את הנעשה בפנימיותו של העולם. כך גם הרבי שהסתכל על המצב הפנימי והרוחני של העולם, היה חוזר ואומר בשנותיו האחרונות בעלמא דין שכבר נפעלו כל העניינים שצריכים להביא את משיח, והעובדה שבפועל הוא עדיין לא בא – מהווה פלא הכי גדול שאינו מובן כלל וכלל.

אם כן, העובדה שעד עתה משיח לא הגיע אינה מוכיחה כלל שהעניין לא שייך לזמן זה, אלא אדרבה, הדבר צריך להגביר את הציפייה והאמונה.

ציפייה לדבר יקר

הציפייה למשיח גורמת לא רק לכך שהאדם יתאים את הנהגתו למעמד ומצב המתאים לביאת המשיח, אלא היא גם גורמת לעשייה למען ביאתו. אדם שמצפה ומחכה לדבר מסוים, עושה את כל המאמצים שהדבר יבוא כמה שיותר מהר. הוא לא חוסך במאמצים לשם זירוז הדבר ולו בזמן מועט בלבד.

נשער בעצמנו: אדם שמחכה למשיח באמת ומצפה ומשתוקק לביאתו, אם יספרו לו שמשח בודאות הולך להגיע בשנה זו, בודאות גמורה, הוא יפרוץ מיד בריקוד של שמחה באומרו: משיח עומד להגיע בקרוב! אבל לדידו של

הרבי זי"ע, יחס כזה אל העניין הוא מופרך: איך אפשר להסכים לעוד יום או יומיים של גלות? הרי המקום של בני ישראל הוא "על שולחן אביהם", ואם כן איך אפשר לקבל את העובדה שעוד יום אחד יהיו ישראל מחוץ לשולחן אביהם, רחוקים מהקב"ה?!

דבר זה מבטא ציפייה עמוקה לביאת המשיח והכרה עמוקה באמיתותם של הדברים, כאמור לעיל. כאשר אדם מצפה מאוד שדבר מסוים יתרחש, קשה לו מאוד להסכים לדחייה קלה ביותר, וממילא הוא עושה ככל יכולתו למען זירוהו הדבר.

בהקשר זה הזכיר הרבי פעמים רבות את דברי הרמב"ם בהלכות תשובה שעל האדם לראות את העולם כולו שקול, ועל ידי מצוה אחת ניתן להכריע את הכף. האדם צריך להיות חדרו בהכרה שאכן הגאולה תלויה בעוד פעולה אחת: מעשה אחד, דיבור אחד או מחשבה אחת שלו – יכולים להביא תשועה והצלה.

אלא שבקרב אדם עלולה לפעמים להתעורר המחשבה: איך ייתכן שפעולה קטנה שלו היא זו שתשנה את המצב? ובכללות יותר, איך ייתכן שדווקא בדורנו, דור יתום ונמוך כל כך, תבוא הגאולה? הרי היו דורות כל כך נעלים – התנאים, האמוראים, גאונים, ראשונים ואחרונים, תלמידי הבעש"ט והמגיד וכו' וכו' – וכל פעולותיהם הגדולות לא הצליחו להביא את המשיח, ואם כן, כיצד ייתכן שדווקא אנו נצליח בדבר שהם לא הצליחו?

אבל הסתכלות זו אינה נכונה. כל הדורות כולם הם המשך אחד: כל עם ישראל הוא "ציור קומה" שלם. הדורות הקודמים פעלו עניינים גדולים מאוד שבדודאי הכשירו מאוד את העולם לקראת הגאולה, ובדודאי שכל עניין של קדושה שנעשה בעולם לאורך כל הדורות פעל פעולה נצחית בבריאה, וזהו חלק מהכנת העולם לביאת המשיח; אלא שנשאר עוד משהו קטן שאנו צריכים לעשות כדי לסיים את מה שהם התחילו. אפשר להביא לעניין זה משל שמסביר היטב את הדבר:

נתאר לעצמנו אדם רעב, שכדי להשביע רעבונו הוא אוכל לחמנייה אחת, ועוד אחת, ועדיין הוא נשאר רעב. אדם אחר מבחין בכך ואומר לו: "אכול עוד לחמנייה אחת ותשבע". אך אותו אדם מגיב ואומר: "איוו שטות זו. הרי אפילו כמה לחמניות גדולות לא השביעו אותי, וכיצד אם כן תשביע אותי לחמנייה אחת קטנה?!"

מובן היטב שדבריו אלו אינם נכונים. אין הכוונה שהוא ישבע מלחמנייה אחת קטנה, מה שכמה לחמניות גדולות לא עשו; אלא שבהמשך ללחמניות הגדולות, עוד אחת קטנה תשקט את רעבונו והוא ישבע לגמרי.

ועל דרך זה בענייננו: עבודתנו היא "לחמנייה קטנה" בלבד, אבל היא מביאה לידי גמר את כל עבודת בני ישראל יחד במשך הדורות כולם. כל מה שנותר הוא רק לעשות עוד פעולה אחת טובה, שהיא זו שיכולה להכריע את הכף.

ואם ישאל האדם: אם כל הזכויות והמצוות של הדורות הקודמים מצטרפים לדורנו, הרי גם הדברים השליליים רח"ל מצטרפים?

על כך התשובה היא, שטוב וקדושה זה עניין נצחי שקיים לעד. וכמו שכתוב בתניא (פרק כה) לגבי קיום מצוה, ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד"; מה שאין כן רע אינו אלא העלם והסתור על האמת, ואין לו קיום כלל מצד עצמו. ועל ידי עונש הממירק או עשיית תשובה – הרע בטל וחולף לגמרי, וכן תהיה לנו במהרה בימינו.

מֵאַרְבַּע כִּנְפוֹת הָאָרֶץ סיפורים של אור מבתי חב"ד ברחבי העולם

מה יותר מרגש מ-12 מיליון דולר?!

הרב צבי הירש דרוקמן • סן מור, צרפת

המפגש בגינה השכונתית שהביא להשבת משפחה שלמה לצור מחצבתה • תכנית הגיור שהתבטלה מסיבות משמחות • הפירות הטובים שהשלוחים לא זוכים ליהנות מהם • ההצלחות הרבות לצד האתגרים, הקשיים והעבודה המאומצת • והחיים של אלברטו שהשתנו בעקבות החלטה אחת יקרת ערך

וכך התגלגלה אלינו ההצעה להגיע אל העיר סן מור. הגענו למקום ופגשנו יהודים הזקוקים לסעד רוחני וגשמי, והחלטנו לקבוע כאן את ביתנו.

"הגענו הנה לפני קרוב לעשרים שנה, כאשר העיר הייתה עיר נידחת מבחינה רוחנית. ידענו שמדובר בחרישה בארץ לא זרועה. במקום לא היה כל בית כנסת פעיל, לא היו שירותי יהדות, אבל יהודים היו גם היו, ונוסף עליהם היו בכיסנו 300 יורו בלבד... לא הטעינו את עצמנו, שיערנו שהדברים לא יהיו קלים והאתגרים יהיו מנת חלקנו, אבל היה לנו ברור שזהו תפקידנו ולכך חונכנו.

"באותה עת לא ידעתי כלל צרפתית, אבל הדבר לא מנע מאיתנו מלפנות לאנשים ולהכיר משפחה ועוד משפחה. בימי הבראשית העבודה שלנו הייתה פשוט לעבור מדלת לדלת, כאשר המשפחה היהודית הראשונה אותה הכרנו התגוררה בבניין מגורינו. קשרנו עימם שיחה, והם היו הראשונים שהעלינו בחייהם את האור הרוחני.

"המקרה השני התרחש כאשר רעייתי יצאה

אותה בחיור, הלא היא העיר סן מור הממוקמת בפרכריה המזרחיים של פריז ויושבת על חצי אי המוקף בלולאה הנוצרת על ידי נהר המארן.

טבעו של אדם הבא למקום חדש, שהוא משהו ומבחיין בינו למקום מגוריו הקודם. וכך מאבחן הרב דרוקמן באוזנינו כי מבחינות שונות הוא כמו נשאר בעיר מגוריו מקרמת דגא. כמו קרית מוצקין, סן מור היא חלק מהמטרופולין הגדול של העיר הגדולה פריז. כמוה, היא די גדולה כדי לא להיחשב עיירה, אך קטנה מספיק כדי להעניק לה אווירה ביתית באמצעות תערוכת של בתים צמודי קרקע לצד טירות 'שאטו' בנוסח הצרפתי הישן. וכמו בקרית מוצקין, האוכלוסייה המתגוררת בעיר היא אוכלוסיית פרברים מבוססת יחסית, כאשר בין התושבים מתגוררים גם כאלפיים יהודים – למענם השתקע הרב דרוקמן עם משפחתו בעיר כדי להחיות בה את הגחלת היהודית ולהבעירה.

"לאחר נישואיי עם רעייתי, בת למשפחת חסידי חב"ד בצרפת, התלבטנו להיכן נפנה ונצא לשליחות", משחזר הרב, "אך מטבע הדברים ביררנו על מקומות פוטנציאליים ברחבי צרפת,

"העבודה אינה קלה", מתוודה בפנינו איש שיחנו. "אנשים עלולים לחשוב שהשליחות היא משימה קלילה ונעימה, אבל קח לך אדם כמוני – אברך מן המניין שיש לו אופי והרגלי חיים משלו, והנה הוא חייב להתרגל לכך שבן לילה חייו משועבדים לציבור, כולל סט פעולות שהוא חייב לאמץ: ללמוד לנהל קהילה, לגייס תרומות, להורות הלכה, לגשר בין אנשים, לערוך פעילות לילדים רכים בשפתם שלהם וכעבור שעה קלה לדבר בשפה אחרת בביקורו במושב זקנים ועוד... – וכי זה קל לכולם? ודאי שלא. אפילו עניין פשוט לכאורה, כמו לפנות ליהודים זרים ולהציע להם להניח תפילין – אישית זה לא היה קל לי, זה בניגוד לאופי שלי שהוא יותר מופנם, אבל אני יודע שהדבר חשוב ואני עושה זאת, ובחסדי ה' אנשים נענים".

את הדברים הגלויים הללו חולק עמנו הרב צבי הירש דרוקמן. הוא נולד וגדל בקרית מוצקין, מהערים הגדולות שבפרכריה של חיפה, בירת הצפון. אביו הוא רב העיר ורב קהילת חב"ד בקרית, הגאון רבי דוד מאיר דרוקמן, והרב דרוקמן הבן נדד הרחק מהבית – אל "קרית מוצקין של פריז", כפי שהוא מכנה

כי הם חיינו. שיעור תורה בבית חב"ד סן מור

תפילין ויקבל עול מצוות, והדברים התקבלו על ליבה.

"המשכנו ובדקנו את תאריך בר המצווה של הילד, וראינו שהוא חל בתחילת שנת הלימודים. הדבר הרתיע את האישה, שלא ראתה לנכון שבנה יפסיד חלילה שעה מלימודי החולין שלו בשל חגיגת הבר מצווה... חשבתי לעצמי מה לעשות - המדובר היה על תחילת חודש חשון - וראיתי שזמן הנחת תפילין בימים אלו הוא בשעה 7:15 בבוקר, כאשר הלימודים מתחילים ב-7:30. הצענו לה אפוא לערוך טקס קטן ליד בית הספר, כדי ש"חלילה" הוא לא יפסיד רגע מלימודיו... זאת, כמובן, כאשר האם טרם עיכלה את העובדה שהיא וילדיה יהודים כשרים לכל דבר.

"ובכן, כך הווה", מספר הרב בשמחה. "קניתי לנער תפילין והכנתי אותו לבר המצווה, ובאמת ביום המיועד ובשעה הנקובה ערכנו טקס מצומצם וקצר סמוך לשער בית הספר. הנחתי לו תפילין וקראנו קריאת שמע, וזה היה אירוע מרגש ביותר לנער ולאמו ולכל המשפחה שהגיעה לאירוע. מתברר כי הדבר שינה את חייהם לחלוטין, האם קיבלה עליה עול תורה ומצוות וילדיה נשלחו לתלמוד התורה ולמועדון הנוער שלנו, כאשר לילדים הבאים כבר ערכנו אירועי בר מצווה גדולים ומכובדים. כך מתקיים בנו 'זאתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל', משפחה ומשפחה, כל אחת והסיפור שלה".

עלייה לארץ - עלייה רוחנית תחילה

שנים חלפו, ובזכות המאמץ הרב שהושקע צמחה הקהילה והתפתחה. במרכז העיר סן מור נבנה בית חב"ד נאה ומסביר פנים, בו מתקיימת פעילות שוטפת בכל שעות היום על פני כל השבוע. "כיום יש לנו תפילות סדירות, סעודות שבת משותפות ואירועים מדי מועד וחג. יש לנו תלמוד תורה של יום ראשון לילדי המשפחות ובו כשבעים ילדים, שרובם לומדים במשך השבוע בבתי ספר לא-יהודיים - כך שמדובר בהצלחה רוחנית של ממש עבורם. יש לנו גם מועדון תורני לנוער, ובו עוד כשבעים נערים. אנו עורכים שיעורי תורה לכל הקהלים, ולבית חב"ד גם תוכנית ייחודית של קן גמ"ח לסיוע כספי, זאת לאחר אסון שאירע בקרב אחת המשפחות הוותיקות בקהילה שבתם נפטרה עליהם בדמי ימיה ל"ע, והם הקימו

הקהל המתין לשמוע מה הוא נותן תמורת ה"מי שברך", וכאשר הכריז הגבאי "בעבור שיניח תפילין כל יום בכל ימי חייו" פרצה כזו צהלה ושמחה ספונטנית - עד שהיה נדמה שהמתחם כולו כמעט מתמוטט על יושביו. כמה חסידים נלהבים נטלו בהתלהבות את אלברט המופתע על כתפיהם, שרו ורקדו איתו שעה ארוכה

ושאלנו אותה אם יש לה ילדים, כי לאור הממצאים ילדיה יהודים כשרים בדיוק כמוה. היא השיבה כי אכן יש לה כמה ילדים, ובנה הבכור הוא בן שתיים עשרה. שמחנו ואמרנו לה כי בנה עוד מעט יהיה בר מצווה, ועלינו להכין אותו בהקדם לקבלת עול מצוות. בתחילה היא נרתעה ואמרה: "בר מצווה זו החגיגה המוגזמת הזו שיהודים עושים?... אין לי כסף לכך!". הסברנו לה מהי בר מצווה לאמיתו של דבר, כאשר העיקר הוא שהילד יתחיל להניח

לפארק הסמוך עם ילדינו, ובעודה שם שמעה לפתע אם הקוראת לילדיה בשמות 'אריאל' ו'גבריאל'. אלו שמות יהודיים כמובן, והדבר עורר את תשומת ליבה. היא שוחחה עם האם והתברר כי היא אכן יהודייה, והזמנו אותה ואת משפחתה לסעודת שבת. כתוצאה מאותו מפגש, האישה החלה להתקרב עם משפחתה, וכיום הזה אפשר לומר שכמעט כל בני המשפחה הם שומרי תורה ומצוות. ניתן להמליץ על המשפחה הזו את דברי חכמינו הדורשים בזכותם של אבותינו במצרים שלא שינו את שמם, וכך המשפחה הזו לא שמרה דבר מיהדותם - מלבד השמות שהעניקו לילדיהם, ובזכות זאת זכו והתקרבו כולם תחת כנפי השכינה".

רוב המשפחות היהודיות המתגוררות בעיר מקורן מהקהילה היהודית הוותיקה של צרפת, הבאה ממערב ומזרח אירופה כמו גם מארצות צפון אפריקה, אלא שההתבוללות אוכלת בהן בכל פה. לצער הלב, בקרב רבות מהמשפחות הללו, האם יהודייה אך האב נוכרי. כמו כן, ישנם כאלו שאף אינם מודעים כלל לעובדה כי הם יהודים כשרים ויש צורך להביא את הדבר לידיעתם. כך, אט אט, מתלקט לו עוד יהודי, נאספת עוד נשמה, ובעבודה מתמדת ומאומצת נוצרת קהילה.

בר מצווה בשערי בית הספר הנוכרי

"היה לנו מקרה מעניין לפני זמן מה", מספר הרב. "יום אחד נכנסה לבית חב"ד אישה נוכרייה לדבריה, צרפתית מקומית, והחלה לספר כי היא התגרשה לאחרונה מבעלה, והגירושין הביאו אותה למשבר נפשי שהביא אותה להתעניין בשורשיה המשפחתיים. כפי שסיפרה, עברה במשפחתה מסורת כי יש להם שורשים יהודיים, והדבר גרם לה להתקרב ליהדות בכוחות עצמה באמצעות למידה מקוונת, עד שהחליטה שהיהדות היא מקומה והיא רוצה להתגייר. היא המשיכה וסיפרה כי פנתה בעניין זה לקונסיסטואר - הארגון הקהילתי הכללי של יהודי צרפת - ושם הכינו לה תוכנית לימודים שיהיה עליה לעבור לפני שתתגייר, ומשום כך היא הגיעה אלינו משום שביקשה להיעזר בבית חב"ד בתוכנית הלימודים שלה.

"הקשבנו לדבריה וביקשנו ממנה להביא לנו את המסמכים המצביעים על הקשר המוקדם של משפחתה ליהדות. בדקתי אותם וראיתי ששם המשפחה של סבתה מצד אמה הוא יהודי - פרידמן, ולצדו היו במסמכים עוד שמות יהודיים. לאור זאת פניתי בעניינה לקונסיסטואר, שם שמורים הרישומים של יהודי צרפת, והם הוציאו לי מהארכיון את הכתובה של סבתה מלפני שמונים שנה...

"חזרנו לאותה אישה ובישרנו לה: 'את לא נוכרייה, הנך יהודייה ואת לא צריכה להתגייר!' בתגובה, היא שאלה מיידית: 'מה משמעות הדבר? עכשיו אינני צריכה ללמוד את השיעורים ואת כל ההלכות?... אמרנו לה שההיפך הוא הנכון: עד עתה המחשבה הייתה שהיא צריכה לעשות זאת כדי להתגייר - דבר שהוא לא הכרחי עבור גוי מן השורה, ואילו עכשיו עליה לעשות זאת בתור יהודייה, והדבר חשוב כמובן אף יותר.

"האישה הסכימה עם דברינו, ואנו המשכנו

נסיעה לציון הקדוש, שלא במתכוון...

והנה סיפור של אור מקורות בית חב"ד בסן מור, אם כי נדמה שזהו סיפור שמשמעותו חורגת הרבה מגבולות פריז וגלילותיה. הסכיתו ושמו.

שבת סליחות, זו שבמוצאי מתחילים לומר סליחות בבתי הכנסת, זכתה ליחס מיוחד בקרב שלומי אמוני ישראל. במידה מסוימת, ניתן לראות בה את התחלת ההכנה המשמעותית יותר לימים הנוראים. את השבת אופפת תחושה של התרגשות וציפייה לקראת התקופה בה האדם יכול לחדש את חייו ואת מעשיו, ורבים נוהגים לשבות בה אצל רבותיהם ולזכות בהתעלות מיוחדת, או לחילופין לעשות את דרכם לאמירת הסליחות הראשונות במוצאי מנוחה במחיצתם של צדיקים וחסידים.

גם בחצר חב"ד מזה דורות נודעה לשבת זו ולאמירת הסליחות הראשונות חשיבות מיוחדת, כאשר בעשרות השנים האחרונות חסידים רבים עשו להם מנהג לעשות את השבת לצד ציונו של הרבי זי"ע בניוירוק, להשתתף באמירת הסליחות ולאחריה לחזור לביתם צלחה. במשך השנים, רבים מכל רחבי תבל החלו לנהור לשבת מיוחדת זו, כאשר הנהלת המקום דואגת להקמת מתחמי אירוח ותפילה מיוחדים. גם הרב דרוקמן נוהג מפעם לפעם לערוך נסיעה מצרפת הרחוקה לניוירוק, יחד עם קבוצה מחברי קהילתו, כדי לשהות בשבת זו לצד הציון, וכך עשה גם אשתדק כאשר נערך לנסיעה דומה והציע לחברי הקהילה להצטרף אליו.

"ההיענות הייתה נאה", מספר הרב, "ובתוך כך אחד מחברי הקהילה ניגש אלי ושאל אם הוא יכול לצרף אליו לנסיעה יהודי אחד מידידיו תושבי העיר. הסכמתי בשמחה, למרות שלא הכרתי את האיש שלצורך העניין נכנה אותו אלברט. הלה התגורר בריחוק מקום מבית חב"ד, ולמיטב ידיעתי מעולם לא הראה את פניו במקום, ועל כל פנים אני אישית לא הכרתי אותו קודם לכן.

"כשפגשתי את אלברט ערב הנסיעה, גיליתי שהוא מהטיפוסים שמחיצה עיקשת עומדת בינם לבין אורח החיים היהודי. כל שליח מכיר את הטיפוסים הללו שכלפי חוץ היהדות אינה מעניינת אותם כהוא זה, וכל המאמצים להגיע אל ליבם עולים בתוהו. ובכן, כזה היה אלברט. כיצד אפוא הוא הצטרף אל המסע לחצר הקודש? התברר כי חברו כלל לא סיפר לו על מהות הנסיעה ומטרתה, אלא רק בישר לו על טיול נחמד לניוירוק המסובסד בחלקו עבור אנשי הקהילה... וכך הוא הסכים לבוא. רק כשהגענו לניוירוק הוא נתקף בהלם כשהגילה כי אנו נוסעים לבית הארחה הסמוך לבית עלמין יהודי... הוא לא ידע את נפשו, כאשר כלל לא הבין להיכן הגיע ולשם מה".

בתחילה שקל אלברט לנטוש את הקבוצה בערב שבת ולעשות שבת לעצמו, אך לאחר שכנוע הסכים להישאר. "אם אתה כבר כאן", שכנע אותו חברו, "בוא ותראה מה יהיה. מי יודע, אולי בסוף תיהנה..." כך, שלא ברצונו, מצא אלברט את עצמו עושה את השבת כהלכתה דווקא הרחק מביתו, בניוירוק רבתי,

משפחה מסוימת גדולה יותר - כך אנו זוכים פחות ליהנות ישירות מהפירות של הזרעים שזרענו, אם כי כמובן אנו שמחים בשמחתם על שמצאו את מקומם הראוי בקהילה היהודית אליה החליטו להצטרף".

כרב הקהילה, אתה מעודד את חברי הקהילה המתאימים לכך לעלות לארץ הקודש?

"אני נגד בריחה אך בעד בחירה. לברוח לארץ ישראל בגלל אנטישמיות וקשיים כאלה ואחרים - זו לא סיבה מספקת, אבל אם הדבר בא מבחירה כדי להתעלות ברמה רוחנית, בהחלט זו סיבה טובה אם כי יש להיזהר בכך מאוד. לצערי ישנה תופעה רווחת שיהודים שמתקרבים כאן ליהדות ועולים לארץ ישראל

- לא מוצאים בה את מקומם, וכך שבים ומתרחקים מהיהדות. זו עבודה המוטלת גם על יושבי ארץ הקודש", שזור הרב קריאה עדינה בדבריו לפעולה ולתשומת לב, "צריך לקבל את פניהם בסבר פנים יפות ולקרבם. היהודים הצרפתים הם אנשים נפלאים. יש רק להיות מודעים לכך שהם בעלי מנטליות שונה מזו של הישראלים, אך יש להם הרבה מה לתרום לקהילות בארץ ישראל".

חוויתם כאן אנטישמיות נוסח צרפת בזמן האחרון?

"הדברים שונים כאן מכפי שהם במרכז פריז, שם ישנם מהגרים מוסלמים רבים העוברים את ישראל ואת היהודים. מאידך גיסא, יש כאן מה שנקרא 'אנטישמיות לבנה'. היא כבושה, אך היא מקנת ונוכחת ברקע. בכל אופן, אני עצמי לא ממש נתקלתי בתקרית אנטישמית עד לאחרונה. זה קרה בבוקר ההתקפה המדהימה של ישראל באיראן. הלכתי לרופא באותו יום וחשתי לעצמי תחושה של סיפוק מההתקפה שהיממה את העולם, ואז בעודי הולך ברחוב קרא מישהו לעברי "שחררו את פלסטין"! זה הכניס אותי לפרופורציות".

במסגרת בית חב"ד קרן לסיוע לעילוי נשמתה. "כאמור, העבודה מאומצת ודורשת כוחות נפשיים ומשאבים רבים. מהיכן היכולת לעשות כל זאת ולהצליח?", שואל הרב רטורית, "בעיניי, אלו הניסים המתגלגלים מתחת לשולחנם של שלוחי הקודש. כשהם מתגברים על האתגרים האישיים שלהם, זהו המקום בו מתגלה בהם כוחו של המשלח - הרבי זי"ע שמברך את שלוחיו ומעניק להם את הכוחות להמשיך בפעילותם. יש אלפי שלוחים בעולם, וכולם מתמודדים בדרך זו או אחרת בקשיים מסוימים - כל אחד והנסיבות שלו - ואין ספק שכל הצלחה שלהם זהו נס בפני עצמו".

"ברוך ה', הקהילה שלנו פורחת", אומר הרב, "אבל כמו בקהילות רבות מהסוג הזה - אנו מתמודדים עם אתגר ייחודי: אנו לא נהנים מהפירות הטובים שגידלנו, כי מי שמתקרב ומקבל עליו את שמירת המצוות באורח מלא - בסופו של דבר לא נשאר כאן בעיר... אחרי הכל, יש לו ילדים שהוא רוצה לשלוח למסגרות תורניות מתאימות שעדיין אינן קיימות כאן, ומשום כך הוא עובר לפריז הבירה, או שעולה תלמודי תורה וישיבות למכביר, או שעולה לארץ ישראל. כמובן, אנו שומרים איתם על קשר, אבל פרדוקסלית, ככל שההצלחה עם

המצוות. נדמה שלא היה חסיד אחד ששהה במקום שלא ראה לעצמו זכות להידחק בין האנשים וללחוץ לברכת "מזל טוב" את ידו של אלברט הנדהם, כאשר גם אחרי התפילה השתרך תור לברך את אלברט כמו היה לפחות הרב הראשי לצרפת..."

בין עיקר לטפל

"ביום ראשון בבוקר רכשתי עבור אלברט זוג תפילין, כדי שיוכל מיידית ליישם את ההחלטה הטובה שקיבל על עצמו. לאחר זמן קצר שבנו כולנו לצרפת, ואני שקעתי בשגרת הפעילות העמוסה בבית חב"ד ובפרט בחודש השביעי המשובע במצוות ובפעילות רבה, כך שהאירוע המיוחד נשכח ממני בשטף היום-יום. את אלברט לא ראיתי מזה כמה חודשים, אבל יום אחד לפני מספר שבועות נכנס אורח לבית חב"ד. היה זה אלברט.

"מה שלומך אלברט?" קידמתי את פניו בשמחה, "ומה שלום התפילין שקיבלת בנייר יורק?..." אלברט הביט היישר לעיניי ואמר לי: "רבי, לא קל לי לעמוד בהבטחה שלי להניח תפילין בכל בוקר. לא חונכתי לכך ושנים רבות לא היה לי כל קשר אליהן. לפעמים אני ממש עמוס ואין לי רגע פנוי לשום דבר, אבל מהיום שקיבלתי עלי את המצוה הזו לא החסרתי ולו יום אחד של הנחת תפילין, והאמת שגם יותר מזה - התחלתי לקיים עוד מצוות וללמוד על היהדות ככל שמתאפשר לי!"

"שמחתי מאוד לשמוע את הדברים והצעתי לאלברט עזרה בכל צעד, והוא המשיך ואמר לי: "רבי, זו לא הייתה החלטה קלה. אני בעצמי אינני יודע מה הביא אותי להתחייב פתאום על כך. אבל אתה יודע מדוע יש לי כוחות לקיים אותה בכל מחיר?" הוא לא ציפה למענה והמשיך: "האם הרב זוכר שכשהיינו בציון של הרבי היה שם איש עסקים ממוסבקה שתרם שנים עשר מיליון דולר למוסדות חב"ד?"

"אני זוכר, ומה בכך?", תמהתי. "ואני אחר כך הבטחתי שאניח תפילין", המשיך אלברט.

"אכן, ומה בכך?", שאלתי שוב. "ובכן, כבוד הרב", הסביר אלברט, "אחרי שהוא תרם את תרומתו הגדולה, כולם שמחו קצת, התרגשו ואיחלו לו 'מזל טוב' ובוזה תם ונשלם העניין. לעומת זאת, אחרי שאני הבטחתי וקיבלתי על עצמי שאניח תפילין כל יום, הקהל פרץ בכזו שמחה אדירה שהכתה אותי בהלם. ערכו לכבודי ריקודים נלהבים וכל המקום רעד מאחל לי 'מזל טוב'. הבנתי אפוא היטב-היטב מה חשוב בחיים. לתודעתי חדרה ההכרה שהנחת תפילין בכל יום יותר חשובה מתרומה של שנים עשר מיליון דולר!... הבנתי שיותר חשוב מכסף - זו הדאגה לנשמה שלי. לכן, רבי, המצוה הזו נעשית יותר ויותר קלה עבורי, כי הבנתי מה עיקר ומה טפל בחיים."

"כך אמר לי אלברט, שמאו שנה לחלוטין את חייו לטובה", מסיים הרב דרוקמן בהתרגשות, "ואם תשאלו אותי - בעיניי הסיפור הזה הוא נס אמיתי". ■

התעוררות במקום קדוש. הרב דרוקמן עם הקבוצה מסן מור ששבתה עמו ליד הציון של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע

ראיתי ששם המשפחה של סבתה מצד אמה הוא יהודי - פרידמן, ולצדו היו במסמכים עוד שמות יהודיים. לאור זאת פניתי בעניינה לקונסיסטואר, שם שמורים הרישומים של יהודי צרפת, והם הוציאו לי מהארכיון את הכתובה של סבתה מלפני שמונים שנה...

מה עבר על אלברט, אבל כנראה השתות בזמן קדוש ובמקום קדוש הניעה נימים חבויים בלבו, והוא נעמד אפוא עם הכיפה הסמלית שלראשו והכריז קבל עם ועדה שאמנם עד כה לא הניח תפילין בחייו, אבל כיוון שהוא מבין את חשיבות העניין הוא מקבל על עצמו שמעתה ואילך יניח תפילין מדי יום!...

"שמעתי את ההכרזה המפתיעה והתרגשתי כולי. ידעתי כמה הדבר לא פשוט עבור יהודי שכזה להבטיח הבטחה כזו, ושמחתי מאוד על שאלברט קיבל על עצמו קבלה זו. הוא זכה אפוא באחת העליות, וגם הוא קיבל "מי שברך" ארוך וחגיגי. הקהל המתין לשמוע מה הוא נותן תמורת ה"מי שברך", וכאשר הכריז הגבאי "בעבור שיניח תפילין כל יום בכל ימי חייו" פרצה כזו צהלה ושמחה ספונטנית - עד שהיה נדמה שהמתחם כולו כמעט מתמוטט על יושביו. כמה חסידים נלהבים נטלו בהתלהבות את אלברט המופתע על כתפיהם, שרו ורקדו איתו שעה ארוכה ואף ערכו עימו שבע הקפות כדבעי על שזכה למצווה זו השקולה כנגד כל

ליד אוהל ציונו של צדיק שלא הכיר מעולם. את התברר לו כי השבת כולה מורכבת מלימוד תורה, תפילה וסעודה, מנוחה וחזור חלילה... הוא לא גרס זאת, אך סלח לחברו על התעלול שעשה לו.

החלטה טובה ופרץ של שמחה

"הקבוצה התמקמה באחת מדירות האירוח שסביב לציון", מספר הרב, "כאשר במתחם כולו שהו כמדי שנה מאות אנשים, ביניהם גם רבה הראשי של רוסיה, השליח הרב בערל לאזאר שליט"א, המגיע בכל שנה לשבת מיוחדת זו בראש גלריה נכבדה של עשרות תורמים ונגידים מתומכי המוסדות ברוסיה. בליל שבת שהינו יחידיו בסעודה ובהתוועדות מרוממת, ואילו אלברט הסב עמנו בפנים חמוצות למדי כשחברו מנסה להשקיע את רוחו הזועפת.

"הבוקר הגיע ותפילת שחרית נערכה בהמון עם, כאשר למרבה העניין גם אלברט הופיע והצטרף אליה. התפילה התנהלה כסדרה, כאשר לקראת קריאת התורה נמכרו העליות עבור תרומות למוסדות חב"ד ברחבי רוסיה רבתי. בראש המתחרים על העליות היו כמה מהנגידים שהתלוו לרב לאזאר, והסכומים שהתחייבו היו עצומים ומעוררי תדהמה. למשל, בעליית 'שישי' זכה יהודי שהחליט לתרום לא פחות מ-12 מיליון דולר... סכום עתק שבהחלט הימם וריגש את הנוכחים, ובתורם אלברט. העליות חולקו לקונים, וכאשר עלה לתורה אותו איש עסקים שתרם תריסר מיליון דולר, הכריזו "מי שברך"... כדבעי בחגיגות רבה, כאשר הקהל שמח ומגיב בתשואות שהדהדו בכל האולם.

"במקביל", נזכר הרב, "ערכנו גם אנחנו לחברי קהילתנו מעין מכרז פומבי אבל בסגנון אחר. אין לנו נגידים התורמים סכומי כסף גדולים ולא ציפינו לכך, אבל כן ביקשנו שכל מי שיעלה לתורה יכריז על קבלה טובה שהוא מוכן לקבל על עצמו בתחום הרוחני. איני יודע

ית', אבל לגבי הקב"ה אין שום דבר מסתיר ומעלים לפניו, ואין שום דבר נפרד ממנו ית', ולכן "כל מאמינים שהוא לבדו הוא כמו שהיה קודם שנברא העולם ממש... בלי שום שינוי".

ולכאורה: כיון שהאמת הגמורה היא שאין לשום דבר בעולם מציאות בלעדיו יתברך (ומה שלא נראה כן לעינים הוא רק מחמת ההסתרה פנים המכסה על האמת) – מדוע יש תוקף בדיני התורה (שהיא תורת ה' ותורת אמת) למציאותם של הדברים ההם בתור דברים נפרדים מאחדותו ית', עד שנעשים אסורים וטמאים כו' באמת (על פי תורה)?

והביאור בזה על פי הנ"ל – שהחפצא של האיסור מצד עצמו אין בו שום אמת (ואינו אלא מחמת ההסתרה המכסה על האמת), וה"אמת" שיש במציאות האיסור היא אך ורק מצד זה שניתן לה מציאות ותוקף (ע"פ תורה) כדי שתהיה עבודה ישראל, שידחו את הדברים האסורים ויתגברו עליהם, כנ"ל.

ומכאן למדנו התחזקות גדולה בעבודת האדם עלי אדמות. דלפעמים יוכל האדם לבוא לרגש של חלישות בעבודתו בראותו את כל המניעות והעיכובים בעולם על דברים שבקדושה, ושכדי להתגבר עליהם צריך מלחמה עצומה כו', ומאין יהיה לו התוקף לנצח מלחמה זו?

ועל זה באה ההוראה, שכל המציאות של המנגד אינה אלא מחמת ההסתרה המכסה על האמת ש"אין עוד מלבדו" ואין לשום דבר בעולם מציאות בלעדיו ית', ולכן, אם יתדבק האדם בה' עד שתתגלה בו אחדותו ית' האמתית, הרי בדרך ממילא תתבטל מציאות המנגד, כמו חושך הנדחה בפני אור, כי באמת אין לה שום מציאות כלל, כנ"ל.

(על פי לקוטי שיחות ח"ל ע' 157 ואילך)

מעלת ה"כלים"

עיקר שירה בכלי... עיקר שירה בפה (ח, כ)

לכאורה אינו מובן: מה מקום לספק בדבר – איך אפשר להשוות "שירה בכלי" ל"שירה בפה"? – "שירה בפה" היא השירה שנשמעה מפי הלוים עצמם, במלוא הרגש; ואיך אפשר להשוות לזה שירה באמצעות המתכת או העץ שבכלי? וההסברה בזה:

יהודי – ונברא בכלל – מורכב מנפש וגוף, באופן שהנפש קשורה עם הגוף, כשם שהגוף חי מהנפש. וכדי שהגוף יקבל מהנפש צריך לפעול עליו שלא יעלים ויסתיר על הנפש, ולא להסתפק בכך שהנפש מצד עצמה היא בלתי מוגבלת, אלא להכניס את אור הנפש בכלי הגוף, ואז, הנה לא זו בלבד שתהיה הן שירת הנפש והן שירת הגוף, אלא עוד זאת, שע"י סיוע הגוף תהיה שירת הנפש באופן נעלה יותר.

דכיון שהקב"ה הטביע בטבע הבריאה, שעל ידי פעולת האדם בכלי-זמר – אם על ידי נפחיה ברוח פיו, או על ידי מעשה אצבעותיו, שפורט באצבעותיו "עלי עשור ועלי נבל" – מוציא ה"כלי" קול של שיר, הנה על ידי זה ניתוסף שלימות "פתח" לשפוך ולבטא את באדם כמו שהוא אדם – שנעשה אצלו "פתח" לשפוך ולבטא את רגשי לבו בשירה, באופן שלא היה יכול לבטא על ידי השירה בפה. וזהו טעם הדעה ש"עיקר שירה בכלי" – כי כאשר בן לוי זה מצמצם את עצמו שלא "לצאת מן הכלים", אלא לשקול ולמדוד את נפחת רוח פיו בכלי-זמר שמשמיע קול על ידי רוח פיו, או את אופן פריטת אצבעותיו בכלי-זמר שמשמיע קול על ידי פריטת האצבעות, הנה דוקא על ידי זה מגיע ל"עיקר שירה"!

(על פי תורת מנחם חנ"ז ע' 84 ואילך)

מטרת מציאות עבודה זרה – כדי שישאר בטל על ידי עבודתם

אבר תאבדו... לעוקר עבודת כוכבים שצריך לשרש אחריה (פס, ב)

במצוה זו של ביטול עבודה זרה, טמון ביאור כללי בענין עבודה זרה.

דהנה לכאורה יש מקום לשאלה – כיצד יתכן שבעולמו של הקב"ה תהיה מציאות של עבודה זרה שהיא שלילת אחדותו ית'? ועל דרך השאלה דלהלן "אם אין רצונו בעבודת כוכבים למה אינו מבטלה".

ואף על פי שענו ש"הרי הן עובדין לחמה וללבנה ולכוכבים ולמזלות, יאבד עולמו מפני השוטים" (בתמיה) – מכל מקום עדיין אינו מחזור: כיצד מניח הקב"ה שתהיה קס"ד במחשבתו של אדם שיש מציאות של עבודה זרה בעולם עד שיש צורך לאבדה (דפשיטא שאם רצון הבורא היה שלא תהיה מציאות של עבודה זרה בעולמו – לא היה שייך שבן אדם ידמה בעיניו לעבוד עבודה זרה)?

והתירוץ על זה הוא:

זה שישנה אפשרות למציאות של עבודה זרה בעולם הוא רק כדי שענין זה גופא – שאין שום מקום למציאות של עבודה זרה – יבוא (לא בתור דבר טבעי, אלא) על ידי מעשה בני ישראל, להסיר את אלקי הנכר; דכיון ש"למעשה ידיך תכסוף" שהקב"ה רוצה שעניני קדושה יבואו ויתגלו על ידי עבודת ישראל, לכן גם בענין האמונה בה' כן הוא, שרצונו ית' הוא שבני ישראל (בכחם הם) יגלו אמונה זו בעולם.

ולכן ברא הקב"ה את עולמו באופן כזה שתתכן מציאות של עבודה זרה, על דרך כתוב והררצה לטעות יטעה, כדי שבני ישראל יצטרכו לגלות את השקר שבעבודה זרה ואיך שאין בה ממש, שעל ידי זה מבטלים את ענין העבודה זרה ומגלים את האמונה האמתית בה' אחד.

כל עבירה היא עבודה זרה בדקות

והנה ידועים דברי רבינו הזקן בספר התניא, שכל מעשה עבירה הוא בדקות ענין של עבודה זרה. כי האמונה האמתית באחדותו ית' היא לא (רק) שאין עוד אלוה מלבדו, ח"ו, אלא שאין עוד שום מציאות בלעדיו ית', כי אמתית המציאות של כל נברא הוא רק ה"דבר ה'" המחיהו ומהווהו מאין ליש תמיד; ולכן, כל המחשיב עצמו "ליש ודבר בפני עצמו" (כי אינו מרגיש שאין לו שום מציאות בלעדיו ית') הרי זה (בדקות) ענין של עבודה זרה ו"כפירה באחדותו האמתית". ונמצא, שעשיית עבירה (איזו שהיא), שבוה מחשיב עצמו ליש ודבר נפרד ממנו ית', הרי זה (בדקות) גם כפירה באחדותו ית' האמתית (שאינו עוד מלבדו).

וכן הוא בנוגע לדברים האסורים עצמם, דכיון שהם נותנים אפשרות למעשה העבירה של האדם שהיא כפירה באחדותו האמתית, נמצא שהם מנגדים ל"אחדותו האמתית".

ומזה מובן, דכשם שלעבודה זרה בפשטות באמת אין לה שום ממש ומציאות ואינה אלא דמיון של העובד, ועוד זאת, שהכוונה באפשרות שיהיה דמיון כזה היא רק כדי שתהיה פעולת בני ישראל להסיר אותה, "הסירו את אלקי הנכר גו'" – כן הוא (בדקות) בכל הדברים האסורים, דזה שהם חפצא דאיסורא, הנותנת אפשרות לאדם לכפור באחדותו האמתית, אינו אלא רק בשביל עבודת בני ישראל.

והענין מובן על פי המבואר בתניא, שהאפשרות למציאות של יש ודבר נפרד מאחדותו ית' היא רק מחמת ההסתרה פנים, המכסה ומעלים על הכח האלקי שבנבראים (המהווה אותם תמיד מאין ליש); אמנם הסתר זה הוא רק לגבי הנבראים, שכלפיהם יש להסתיר זה מציאות, וגורם שיהיה נדמה אצלם שיש איזו מציאות בלעדיו

ראיה באלקות - רק אצל בני ישראל

ברוקין שבעין . לבני נח חזיא לגבוה (א, נא)

כל זמן שלא ניתנה תורה, אף ישראל נקראו בני נח (רש"י)

בביאור ההבדל בין המושג של "דוקין שבעין" למחוסר אבר לגבי בני נח, יש לומר, בהקדים מה שכתב הבחיי (פ' ויקרא) בפירוש לשון קרבן, שהוא מלשון קירוב, וענין הקרבנות "הוא קירוב הכחות והמדות" להקב"ה.

ועל פי זה יש לומר, דזה שקרבן צריך להיות "תמים" בלי מום, הרי זה לפי שזה צריך "לעורר ולכוין מחשבת בני איש" לקרב את כל הכחות והחושים שלו "אל הקדוש ברוך הוא". וזהו שאצל בני נח "דוקין שבעין" אינם בגדר מום, כי אצל בני נח לא נדרש ענין הראיה באלקות.

ביאור הענין:

אף על פי שגם אצל בני נח ישנו ענין האמונה בכורא עולם, דקרו ל"ה אלקא דאליקיא, מכל מקום, יש חילוק עיקרי בין האמונה דבני נח והאמונה דבני ישראל, ועד שלכמה דיעות לא הוזהרו בני נח על השיתוף.

ונקודת החילוק היא: אצל ישראל, ענין האמונה הוא תוצאה מזה שיש בהם "חלק אלקה ממעל ממש", ש"ה' אחד מאיר" בנפשו (כלשון התניא פ"ט), וכיון שאין יסוד האמונה במציאותו של המאמין (שכלו והבנתו), אלא זה הארת האלקות בנפשו, הרי מובן, שבו מתגלה אמיתית אחדותו של הקב"ה, "ה' אחד" ו"אין עוד מלבדו"; מה שאין כן אצל בני נח, שאין אצלם נשמה קדושה, הרי כל אמונתם באלקים היא תוצאה מתפיסתם והשגתם באלקות, וכיון שהיא מיוסדת על מציאותם, לכן אין אמונה זו שוללת (בהכרח) מציאות אחרת (או אפילו שליטה אחרת) מלבד הקב"ה. ומהאי טעמא לא הוזהרו על השיתוף, כי האמונה הנדרשת מהם (לפי יכולתם, שאין בהם "חלק אלקה ממעל ממש") היא רק שהקב"ה "הוא אלקא דאליקיא".

והנה החילוק בין שני אופנים אלה, הוא כמו ועל דרך החילוק בין ב' החושים דשמיעה וראיה:

גדר ראיה הוא שהדבר הנראה מתגלה ומאיר כמו שהוא אל האדם הרואה, היינו שאין תפיסת הדבר הנראה לפי גדרי הרואה, אלא שהדבר הנראה מאיר אליו; מה שאין כן שמיעה היא מרחוק, דכאשר האדם שומע אודות דבר מסויים, הרי תפיסתו בהדבר היא על ידי ששומע פרט אחר פרט, ועל ידי זה מצטייר בשכלו הדבר, ומובן, שאין זה גילוי הדבר כמו שהוא, אלא לפי תפיסת שכלו והבנתו.

וכן הוא בענין האמונה, דאצל בני נח, שאין "ה' אחד" מאיר ומתגלה אצלם, אלא שביכולתם להגיע לאמונה בה' על ידי הוכחות שכליות וכו', הרי זה גדר של "שמיעה", ואילו אצל ישראל, ש"ה' אחד מאיר" בנפשו, הרי ענין האמונה אצלם הוא בגדר "ראיה".

ולכן "דוקין שבעין" לדידהו לא הוי מומא, כי ענין הראיה באלקות נופעל בישראל (בעיקר) בשעת מתן תורה, ש"ה' נתנה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", ולכן, כאשר בני ישראל מקריבים קרבן להשם, נדרש אצלם שעבודת ההקרבה תהיה בכל הכחות והחושים, גם חוש הראיה, ראיה באלקות. מה שאין כן בבני נח כנ"ל.

(על פי לקוטי שיחות חל"ה ע' 7)

שורש אומות העולם - מושג אלקים

מאי דכתיב אשר חלק ה' אלקים אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם (נח, א)

סחמליקן דנזכרים. מניחן לטעות (רש"י)

כי הנה האמונה שנתייחדה לישראל הוא מה שאנו אומרים שמע ישראל וגו' ה' אחד, הוא האמונה במהותו ועצמותו ית' שלמעלה מהתלבשות בעולמות, ונקרא סובב כולא עלמין, ומצד בחינה זו הרי העולם וכל אשר בו בטלים באמת במציאות לגמרי אצלו ית', ואינו כמו הגוף שהוא טפל לנשמה ומכל מקום הוא יש בפני עצמו,

והיינו לפי שאין התהוות שרש הגוף מנשמתו אלא מטפת אביו ואמו. מה שאין כן השמים והארץ וכל צבאם, שכל עצמותם נתהווה מאין המוחלט - הרי הם בטלים ממש לאור א"ס כאור השמש כשהוא בגוף כדור השמש. וזהו סוד "אין עוד", שאין אפילו דבר טפל (רק לענינו הסתיר להיות נראה כאילו הם נפרדים).

והנה אף שכוונת ההעלם שע"י הכלים והפרסאות הוא בשביל הגילוי, מ"מ, להיות שזהו ענין של העלם, הנה בריבוי השתלשלות נעשה ההעלם באופן כזה שישנם כאלו שמשתחווים לחמה, שהכוונה היא לגלגל חמה שהוא המגן ונרתק לשמש שענינו הוא העלם, והיינו, שחושבין את ההסתר לעיקר. ועל זה נאמר "אשר חלק ה' אלקים אותם לכל העמים", שהניח להם לטעות.

וזהו ג"כ מצוות לייחדו, היינו לייחד שם אלקים ושם הוי', כי הנה כתיב שמש ומגן הוי' אלקים, שכשם שהנרתק מגין בעד השמש כך שם אלקים מגין לשם הוי' ב"ה, ומצד שם אלקים נראה העולם למציאות המקבל חיותו מאלקות על דרך הגוף שמקבל חיות מהנשמה. אבל האמת היא שהוי' הוא האלקים, דשם אלקים נכלל בהוי', וממילא העולמות בטלים במציאות.

אך כל זה הוא רק לישראל, אבל אומות העולם אותם "חלק הוי' אלקים", שהניח להם מקום לטעות, והיינו לפי ששרשם הוא ממש אלקים, כי נשמות ישראל שרשם ממש הוי', כמו שכתוב בנין אתם להוי' אלקיכם, וחלק הוי' עמו. מה שאין כן אומות העולם שרשם ממש אלקים (ובזה גופא - מ"מ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים, הנקרא אדמת בני חם, והיינו, לא מהצירופים דאל"ה, בחינת מי ברא אל"ה, אלא מהצירופים ד"ם שמעלימים על אל"ה), ולכן לא נרגש אצלם כוונת ההעלם שהוא בשביל הגילוי, אלא רק ההעלם וההסתר עצמו, ומצד זה טועים לומר עוב הוי' את הארץ בידי כוכבים ומזלות שהם ישגוהו על הנבראים.

טעות הגוים ואמונת בני ישראל

וזהו שאומות העולם אומרים רם על כל גוים הוי' על השמים כבודו, היינו שאומרים שההשגחה על הארץ למטה הוא השפלה לפניו ית', ולכן עזב את הארץ בידי כוכבים ומזלות, ולכן עובדים להם כדי לקבל מהם ההשפעה כו'.

אך האמת היא שטעותם ניכר מתוך טענתם, דממה נפשך, אם הוא בערך השמים הרי הוא בערך הארץ גם כן, דאף שהארץ היא כגרגר חרדל לגבי השמים, מכל מקום, יש ערך ביניהם, שהרי השמים הם משפיעים להארץ, ואם כן, כשם שהארץ היא השפלה לגביה כמו כן גם השמים הם השפלה לגביה, שהרי לגבי בלתי בעל גבול, כל הגבולים שוים. ולאידך גיסא, מאחר שהם מודים שעל השמים כבודו, היינו שמשפיל את עצמו כביכול בשמים, אם כן הוא משגיח ג"כ על הארץ בהשגחה פרטית על כל פרט ופרט, ובפרט בישראל עם קרובו שבהם ההשגחה פרטית ניכרת במוחש, שהרי ישראל הם כבשה אחת בין ע' זאבים והיא משתמרת.

אמנם, מצד ההעלם וההסתר שעל ידי הנרתק טועים הם לומר שעזב הוי' את הארץ כו', ולכן הם עובדים לחמה, ומזה בא תוקף חמימות התאוה דקליפה, שהר"ע וחס הוא אבי כנען, שנמשכים אחרי התאוות ותענוגי עולם הזה.

(על פי דרך מצותיך מצות אחדות ה'. מצות אכילת מצה. ספר המאמרים תרנ"ד ע' צט-ק. ספר המאמרים תשי"ד עמ' סו ואילך)

שורש הסייגים - מאור המקיף

לך לאמרין נזירא, סחור סחור לכרמא לא תקרב (נח, ב)

סחור היינו ענין בחינת מקיף וסובב, והענין הוא, דההרחקות והסייגים נמשכים מהמקיף שלמעלה מהשתלשלות.

כי ההרחקות היתרות הם נמשכים מהמקיף שלמעלה, והיינו חכמה דעתיק. וכמשל איש חכם ביותר יודע יותר את דרך השמירה הטובה מן דברים המזיקים לנפש כו', יותר משאר החכמים, כך השמירה והסייגים נמשכים מהמקיף העליון.

וזהו סחור סחור אמרינן לנזירא, ההרחקה שנמשך מהמקיף.

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ע' פו-פו.)

אור התורה בראשית רסב, א)

בית הכנסת שהקים אדמו"ר האמצעי בחברון

כפי ששח עליו ר' משה לחסידים בזמנו: "פעם ישבו פקידי הנהלת הצבא הצרפתי והתווכחו באופן סידור מערכת הקרב, המפות היו פרושות על הרצפה והפקידים עיינו בהם. בעודם מתווכחים נפתחה לפתע הדלת בכוח רב, עד ששומר הפתח נבהל ורצה לירות באקדחו במתפרץ. אך תיכף הבחינו כי מדובר בקיסר נפוליאון שנכנס במרוצה ופנה בקול רעם ורוגז אל הפקידים: "האם כבר ניתנה הפקודה על תוכנית הקרב? ומי הוא האיש הזר העומד פה?!" – באמרו זאת הצביע עלי, ובן רגע קרב אליי ואמר בצרפתית "אתה מרגל עבור רוסיה!" והניח את ידו על ליבי להרגיש אם אני מתרגש כמי שנחפס ברשת. אז עמדה לי האל"ף של החסידות להינצל ממוות, ובשפה ברורה עניתי כי פקידי הצבא הצרפתי לקחו אותי כמתרגם, בהיותי בקי בשפות הדרושות להם בעבודתם".

מסמכים ממשלתיים שפורסמו בידי הרב יהושע מונדישין בספרו 'המסע האחרון' שופכים אור נוסף על פרשיית הריגול של ר' משה. מתברר כי בשנים תקע"ג-תקע"ד נעשה ניסיון להקים רשת ריגול ובילוש יהודית חשאית שהייתה כפופה ישירות לקיסר אלכסנדר הראשון בעצמו. מן המסמכים עולה שבחורף תקע"ג נלווה ר' משה ליהודי בשם נפתלי שולמן שהתמנה אף הוא לעסוק בריגול עבור רוסיה.

"כשכלה ענין המלחמה ובאה העת שהקיסר שלנו ישלם לי משכורת", מספר ר' משה במכתבו המוזכר לעיל, "נזכרתי במשנה 'אל תתוודע לרשות'. והייתי בן קרוב לשישים שנה, ונדרתי להשליך כל עניני העולם ולילך לעבודת הקודש לארץ הקודש, ולהשליך כל עניני החכמות מעלי, וכן קיימתי".

האירו פני המזרח שבחברון

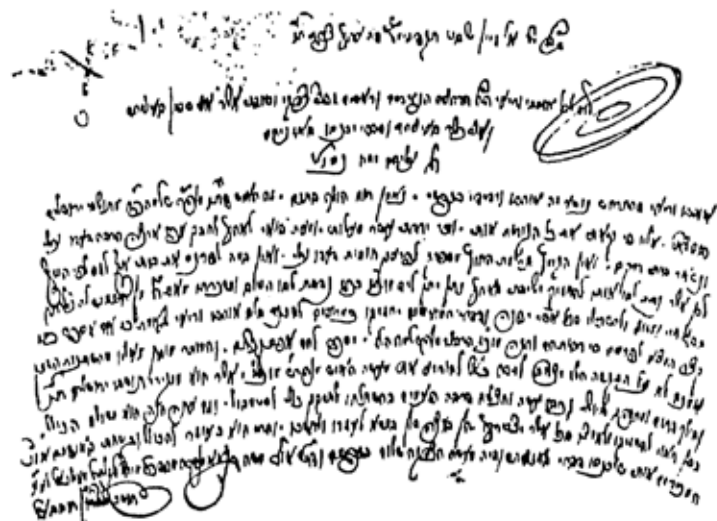
לאחר הסתלקות רבינו הזקן היה ר' משה מסור אל בנו אדמו"ר האמצעי, שהרבה לכתוב אליו והיה מכנהו בתארים נפלאים כגון "ידידי חביבי כנפשי מנעורי איש נאמן רוח ונבון דבר". אחד ממכתביו עוסק ככל הנראה בתוכנית שעלתה להעתקת בית העלמין בהאדיטש בו נקבר רבינו הזקן. אדמו"ר האמצעי ביקש את עזרתו של ר' משה, "יראה נא ידידי לדבר הרבה על לב השר הידוע שיתן לבו היטב לדבר גדול כזה, ולא יקטן בעיניו לבקש מהקיסר ירום הודו בעצמו.. וה' יהיה עם פיהו. ועליו מוטל חובה לעסוק בכל לבו ונפשו בדבר גדול כזה

כי הוא חיינו ורוח אפינו, למען ינוח צדיק עליון על משכבו בשלום". השר הידוע הוא השתדלן ר' זונדל מהורדנא שנמנה על ראשי העסקנים ברוסיה וליטא. במכתב אחר התבקש ר' משה להתיידד איתו ועם עסקנים נוספים, במטרה להשקיט את המחלוקות הפנימיות בין החוגים השונים ברוסיה ובליטא. "אהובי ידידי", כותב אליו אדמו"ר האמצעי, "אלו באתי בבקשה שיהיה לו אהבת אמת וזכרית ברית נאמן עמהם לטובת כללות אנ"ש על צד היותר טוב".

בשנים הסמוכות להסתלקות רבו הגדול, ביקש ר' משה יחד עם רעהו רבי ברוך מרדכי מבוכרויסק מבנו אדמו"ר האמצעי את ברכת הדרך לעלייתם ארצה, אך אדמו"ר האמצעי יעץ להם שלא לעשות זאת. לימים, כאשר הורה אדמו"ר האמצעי לכמה מחסידיו לעלות לארץ, נמנה עליהם ר' משה. הוא התיישב תחילה בעיר הקודש צפת, ובשנת תקפ"ג קבע את מושבו בעיר הקודש חברון שהפכה למרכז חשוב לחסידי חב"ד באותם הימים. ר' משה היה אחד הממונים על הקהילה החסידית והוא שחתם על רוב מסמכי הקהילה במשך העשורים הבאים.

הישוב החסידי בחברון לא יכול היה להתקיים בכוחות עצמו, והחסידים נזקקו לעזרתם הכלכלית של אחיהם היושבים בחוץ לארץ. ר' משה עסק בעניינם של ראשוני חסידי חב"ד בחברון שיצאו בשליחות הקהילה לחו"ל לשמש כ'שלוחא דרבנן' (שד"ר). כך כותב הוא לשד"ר שהתכוון לנסוע מירושלים: "אם יהיה לך בדרך איזה ידיעה מאנשי חברון שבחו"ל, אם מהרב ר' ליב מבעלז בעצמו ואם מר' שמעון משקלוב, או מאיזה שליח אחר השייך לחברון, תודיעני בהקדם, ופשיטא אם יהיה לך ידיעה מה שנעשה ממצות חב"ד של שנה שעברה". יש המשערים כי ר' ליב מבעלז הוא הידוע בשם "ר' ליב בעל היסורים", שהיה מגדולי חסידי חב"ד וממייסדי הקהילה בחברון.

אדמו"ר האמצעי עצמו עסק בסיוע לישוב החסידי המתפתח בחברון. במרכזו של הישוב היהודי בחברון עומד בית הכנסת הספרדי העתיק על שם אברהם אבינו, שהוקם בידי מגורשי ספרד. כאשר עלו חסידי חב"ד לחברון, רכש אדמו"ר האמצעי חלק ממבנה בית הכנסת כדי להקים בו מגין חסידי, והמקום כונה גם בשם "בית כנסת אברהם אבינו האשכנזי". כעבור דורות הצביע כ"ק אדמו"ר זי"ע על מסירות הנפש הגדולה שהושקעה בכך, "בעומדו תחת שלטון הצאר, בממשלה שבה היו רדיפות הדת והתורה, מלבד הרדיפות שהיו בפרנסת בני ישראל וכידוע גדול הדחקות שהייתה בימיו בפרנסה כפשוטה – גבה אדמו"ר האמצעי כסף מיהודי מדינתו העניים ובכסף זה ציווה לקנות שטחים בעיר האבות חברון ואמר שזו תהיה נחלתו". בית הכנסת חרב במהלך הטבח הנורא בשנת תרפ"ט, ואחר שוקם ונבנה בשנית בימינו. ■

כתב ידו וחתמתו של ר' משה